

สารนิพนธ์

เรื่อง ศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน

โดย

นายธนาธร โกมลสิงห์

รหัสนักศึกษา 05580557

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์	ศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน
ผู้เขียน	นายธนาร โคมลสิงห์
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรรา โต๊ะบุรินทร์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบ และการสื่อความหมายผ่านท่าร้ายรำของการแสดงระบำหน้ากากพงซาน โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ของ Ferdinand de Saussure ในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ระบำหน้ากากพงซานเป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งผสมผสานระหว่างระบำหน้ากากและการเล่นละคร หน้ากากทุกตัวละครจะมีความหมายโดยนัยแฝงไว้ นอกจากจะแสดงหน้าตาแล้ว ยังแสดงถึงชนชั้นทางสังคมและลักษณะนิสัยอีกด้วย เครื่องแต่งกายนั้น แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของชนชั้นในประเทศเกาหลี บทละครจะสะท้อนถึงความอัปยศของพุทธศาสนา เสียชื่อเสียงไม่เป็นธรรมของชนชั้นสูง ปัญหาความไม่เท่าเทียมระหว่างชายหญิงของสามัญชน และแสดงให้เห็นพิธีการบูชาเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ส่วนท่าร้ายรำของระบำหน้ากากพงซาน ตัวละครแต่ละตัวจะมีท่าร้ายรำเฉพาะของตัวเอง เน้นความสนุกสนานตลกขบขัน ซึ่งท่าร้ายรำของตัวละครในแต่ละฉากจะมีความหมายที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้ลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น รวมถึงสามารถเข้าใจเนื้อหาและความหมายที่ถูกแฝงไว้ในแต่ละฉากได้อีกด้วย

คำสำคัญ : ระบำหน้ากากพงซาน, แนวคิดสัญศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

สารนิพนธ์ชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรรา โต๊ะบุรินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ธนาธร โกลมสิงห์

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 วิธีการศึกษา.....	3
บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบำน้ากากเกาหลี.....	4
2.1.1 ระบำน้ากากเกาหลี.....	4
2.1.2 ระบำน้ากากในจังหวัดฮวังแฮ.....	5
2.1.3 ระบำน้ากากพงซาน.....	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสัญลักษณ์วิทยาและการสร้างความหมาย	11
2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสัญลักษณ์วิทยาและการสร้างความหมาย	12
บทที่ 3 ลักษณะและรูปแบบการแสดงระบำน้ากากพงซาน	14
3.1 ความเป็นมาของระบำน้ากากพงซาน.....	15
3.2 หน้ากากและเครื่องแต่งกายของระบำน้ากากพงซาน	16
3.2.1 หน้ากากในระบำน้ากากพงซาน	16
3.2.2 รูปแบบหน้ากากและเครื่องแต่งกายตัวละครของระบำน้ากากพงซาน	17
3.3 บทละครของระบำน้ากากพงซาน	33
3.4 สรุปรายบท	39
บทที่ 4 การสื่อความหมายผ่านท่าร้ายรำของการแสดงระบำน้ากากพงซาน	
โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ ของ Ferdinand de Saussure ในการวิเคราะห์.....	40

4.1	วิเคราะห์ความหมายหน้ากากของระบำหน้ากากพงซาน	41
4.2	วิเคราะห์ความหมายเครื่องแต่งกายของระบำหน้ากากพงซาน	44
4.3	วิเคราะห์ความหมายท่าร้ายรำของระบำหน้ากากพงซาน.....	48
4.3.1	ท่าร้ายรำพื้นฐาน	48
4.3.2	ท่าร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น	54
4.4	สรุปท้ายบท	59
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	60
5.1	สรุปผลการวิจัย	60
5.2	อภิปรายผลการศึกษา.....	61
5.3	ข้อเสนอแนะ	61
5.4	ข้อจำกัดทางการศึกษา	61
	บรรณานุกรม.....	62
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	64

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 3.1	โอบังแซก (오방삭) สีประจำชาติเกาหลี.....	16
ภาพที่ 3.2	หน้ากากซาจวา.....	17
ภาพที่ 3.3	เครื่องแต่งกายหน้ากากซาจวา.....	17
ภาพที่ 3.4	หน้ากากมกจุง.....	18
ภาพที่ 3.5	เครื่องแต่งกายหน้ากากมกจุง.....	19
ภาพที่ 3.6	หน้ากากซาดัง.....	19
ภาพที่ 3.7	เครื่องแต่งกายหน้ากากซาดัง.....	20
ภาพที่ 3.8	หน้ากากโนจัง.....	20
ภาพที่ 3.9	เครื่องแต่งกายหน้ากากโนจัง.....	21
ภาพที่ 3.10	เครื่องแต่งกายหน้ากากโซมู.....	21
ภาพที่ 3.11	หน้ากากชินจิงซู.....	22
ภาพที่ 3.12	เครื่องแต่งกายหน้ากากชินจิงซู.....	22
ภาพที่ 3.13	หน้ากากวอนซุงอี.....	22
ภาพที่ 3.14	เครื่องแต่งกายหน้ากากวอนซุงอี.....	23
ภาพที่ 3.15	หน้ากากชวีบาลี.....	23
ภาพที่ 3.16	เครื่องแต่งกายหน้ากากชวีบาลี.....	24
ภาพที่ 3.17	หน้ากากแซงวอน.....	24
ภาพที่ 3.18	เครื่องแต่งกายหน้ากากแซงวอน.....	25
ภาพที่ 3.19	หน้ากากซอบัง.....	25
ภาพที่ 3.20	เครื่องแต่งกายหน้ากากซอบัง.....	26
ภาพที่ 3.21	หน้ากากโทรยอนนิม.....	26
ภาพที่ 3.22	เครื่องแต่งกายหน้ากากโทรยอนนิม.....	27
ภาพที่ 3.23	หน้ากากมัลตุ๊กอี.....	27
ภาพที่ 3.24	เครื่องแต่งกายหน้ากากมัลตุ๊กอี.....	28
ภาพที่ 3.25	หน้ากากมียัลฮัลมี.....	28
ภาพที่ 3.26	เครื่องแต่งกายหน้ากากมียัลฮัลมี.....	29
ภาพที่ 3.27	หน้ากากยองกัม.....	29
ภาพที่ 3.28	เครื่องแต่งกายหน้ากากยองกัม.....	30

ภาพที่ 3.29 หน้ากากทอลมอริจิบ	30
ภาพที่ 3.30 เครื่องแต่งกายหน้ากากทอลมอริจิบ.....	31
ภาพที่ 3.31 หน้ากากนัมกังโนอิน	31
ภาพที่ 3.32 เครื่องแต่งกายหน้ากากนัมกังโนอิน	32
ภาพที่ 3.33 หน้ากากซาจา.....	32
ภาพที่ 3.34 เครื่องแต่งกายหน้ากากซาจา.....	32
ภาพที่ 3.35 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 1 The Sangjwa-chum.....	33
ภาพที่ 3.36 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 2 The Palmeokjung-chum	34
ภาพที่ 3.37 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 3 The Sadung-chum	35
ภาพที่ 3.38 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 4 The Nojang-chum	36
ภาพที่ 3.39 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 5 The Saja-chum	36
ภาพที่ 3.40 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 6 The Yangban-chum	37
ภาพที่ 3.41 การแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 7 The Yeonggam and Halmi-chum.....	38

สารบัญตาราง

ตารางที่ 4.1 : แสดงลักษณะและความหมายหน้าากของระบำหน้าากกพงซาน	41
ตารางที่ 4.2 : แสดงลักษณะและความหมายเครื่องแต่งกายของระบำหน้าากกพงซาน	44
ตารางที่ 4.3 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะท่าร่ายรำพื้นฐานของระบำหน้าากกพงซาน	49
ตารางที่ 4.4 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร่ายรำท่ากระโดดกางปีก ของซังจวาทัง 4	54
ตารางที่ 4.5 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร่ายรำท่าเหยียดมือทั้งสองข้าง ของซังจวาทัง 4	55
ตารางที่ 4.6 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร่ายรำท่ากบ ของโนจัง	57
ตารางที่ 4.7 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร่ายรำท่าส่ายกัน ของมียัลฮัลมีและยองกัม	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศเกาหลี เป็นประเทศที่มีความขึ้นชื่อด้านศิลปะการแสดงเป็นอย่างมาก ซึ่งหนึ่งในการแสดงที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ “ระบำพื้นบ้าน” เป็นการแสดงที่มีจุดเริ่มต้นมาจากลัทธินับถือภูตผีและวิญญาณ โดยแรกเริ่มเกิดขึ้นเพื่อเป็นการบวงสรวงบูชาเทพเจ้า ลักษณะการแสดงในช่วงแรกได้รับอิทธิพลมาจากการร่ายรำของคนทรงเจ้าในพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อเดิมของคนเกาหลีที่จะมีคนทรงเจ้า ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างมนุษย์และเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ในสมัยโบราณ ลัทธินับถือภูตผีและวิญญาณใช้เพื่อการขจัดปัดเป่าความหวาดกลัว โรคภัย และภัยพิบัติต่างๆ จากสิ่งเหนืออิทธิพลธรรมชาติ และมีเครื่องมือทำให้เกิดเสียงมากมายหลายชนิดสำหรับพิธีกรรม สมัยต่อมา การประกอบพิธีกรรมเริ่มเปลี่ยนไป มีการผสมผสานการร่ายรำให้เข้ากับจังหวะดนตรี โดยพื้นฐานลัทธินับถือภูตผีและวิญญาณ ความเชื่อพื้นบ้านนั้น มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นอย่างมาก จึงถือได้ว่าลัทธินับถือภูตผีและวิญญาณ เป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงระบำและละครหน้ากาก และยังเป็นอิทธิพลแก่ศิลปะในแง่ต่างๆ อีกด้วย (ดาวดี เพชรบรม : 2550)

การเต้นรำหน้ากากแบบดั้งเดิมของเกาหลีหรือทัลซุม เป็นรูปแบบของละครที่มีการสวมหน้ากาก และมีการร่ายรำประกอบดนตรี เดิมทีเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ถูกนำมาใช้เฉพาะกับระบำหน้ากากแบบดั้งเดิมของจังหวัดฮายเว จนในที่สุดก็ได้กลายเป็นการแสดงพื้นฐานสำหรับศิลปะทุกรูปแบบหลังจากที่ระบำหน้ากากฮายเวถูกยอมรับและได้ถูกเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ระบำหน้ากากจะถูกเรียกตามชื่อที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่ามีจุดกำเนิดมาจากที่ใด ระบำหน้ากากของจังหวัดฮายเว เรียกว่าทัลซุม ในขณะที่คนในกรุงโซลและจังหวัดคยองกี จะเรียกว่าซันแดโนลี ส่วนในบริเวณพุกของ จังหวัดฮัมคยองเหนือ ประเทศเกาหลีเหนือ มีชื่อเสียงในด้านซาจาโนลิม ซึ่งหมายถึงการแสดงการเต้นรำของสิ่งโต

ระบำหน้ากากแบบดั้งเดิมสามารถพบได้ตามคาบสมุทรเกาหลี และในแต่ละภูมิภาคจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากผลพวงของสงครามเกาหลีแบ่งประเทศออกเป็นเหนือและใต้ ประเพณีระบำหน้ากากจึงเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด ชาวพื้นเมืองเกาหลีเหนือหลบหนีเข้ามาในเกาหลีใต้ ในช่วงสงคราม และเริ่มมีการแสดงระบำหน้ากากท้องถิ่นของตนในเกาหลีใต้ ถือได้ว่าผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือเหล่านี้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดและรักษาประเพณีระบำหน้ากากของพวกเขา เช่น พุกของซาจา

โนลิม, พงชานทัลซุม, กังนยองทัลซุม และอินยูลทัลซุม เป็นตัวอย่างของระบำที่ถูกถ่ายทอดไปทางเกาหลีใต้โดยมีชื่อเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (korea.net : 2557)

พงชานทัลซุม เป็นระบำดั้งเดิมที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในจังหวัดฮวางเฮ ปัจจุบันอยู่ในประเทศเกาหลีเหนือ พงชานทัลซุมเป็น “ทัลซุม” หรือ การแสดงระบำหน้ากากประเภทหนึ่งซึ่งผสมผสานระหว่างการเต้นรำและการร้องเพลง พงชานทัลซุมส่วนใหญ่มักจะนิยมแสดงในคืนวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติของเกาหลี ซึ่งตรงกับเทศกาลดาโนหรือเทศกาลขึ้นปีใหม่ แต่ก็สามารถพบการแสดงนี้ได้ในงานเฉลิมฉลองอื่นๆได้เช่นกัน การแสดงหน้ากากพงชานไม่ได้เป็นเพียงแค่การเต้นรำใส่หน้ากากเพียงแต่อย่างเดียว หากแต่ยังมีเนื้อหาที่แสดงถึงกลุ่มผู้คน สัตว์ และภูตผี การแสดงหน้ากากพงชานนี้ เป็นการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกคับแค้นใจของชนชั้นล่าง ที่มีต่อชนชั้นยงบัน (ชนชั้นปกครอง) เช่น การรักษาโรคทั่วไปของสามัญชน, วิถีชีวิตของสามัญชน รวมถึงสะท้อนปัญหาของสังคมอีกด้วย

การรำรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงชานนั้น จะใช้มือจับแขนเสื้อที่มีความยาวถึงน่องทั้งสองข้างสะบัดไปมา หรือสะบัดแขนเสื้อเพียงข้างเดียวอย่างว่องไวพร้อมกับเตะเท้าไปมาอย่างมีชีวิตชีวา ถือได้ว่าเป็นท่ารำรำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของระบำหน้ากากพงชาน ซึ่งท่ารำรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงชานสามารถแบ่งได้เป็น 8 แบบ ได้แก่ ท่าเรียก, ท่าจับคอ, ท่าเท้า(ท่ายกหัวเข่า), ท่าเดินแบบวัวตัวผู้, ท่าเดี่ยว, ท่าซ้อน, ท่าคู่ และท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการสร้างศัพท์เฉพาะให้ท่าทางรำรำของระบำหน้ากากพงชานอีกด้วย ได้แก่ ท่าควมม้า, ท่าวิ่งกระแทกเท้า, ท่าย่อเข่า, ท่ากระที่บเท้า, ท่ายกไหล่ และท่าพัดหินหยาง (อีคังซุน : 2548)

ระบำหน้ากากพงชาน เป็นหนึ่งในการแสดงพื้นบ้านเกาหลีโบราณ มีท่ารำรำที่น่าสนใจและแฝงความหมายบางอย่าง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับท่ารำรำของระบำหน้ากากพงชาน นอกจากว่าระบำหน้ากากพงชานนี้จะเป็นการแสดงพื้นบ้านแล้ว ท่าทางรำรำเหล่านั้นแสดงถึงอะไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบของการแสดงระบำหน้ากากพงชาน
- 2.2. เพื่อศึกษาการสื่อความหมายผ่านท่ารำรำ ของการแสดงระบำหน้ากากพงชาน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 3.1. เพื่อให้ทราบถึงความหมายท่าร้ายรำของตัวละคร ในการแสดงระบำหน้ากากพงซาน
- 3.2. เพื่อให้ทราบถึงความคิดและความเชื่อของประชาชนในท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดผ่านการแสดงในแต่ละฉาก และเข้าใจถึงความหมายแฝงที่ถูกสอดแทรกอยู่ในการแสดงระบำหน้ากากพงซาน

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ศึกษารูปแบบการแสดงและความหมายท่าร้ายรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซานทั้ง 8 แบบ ได้แก่ ท่าเรียก , ท่าจับคอ , ท่าเท้า (ท่ายกหัวเข่า) , ท่าเดินแบบวัวตัวผู้ , ท่าเดี่ยว , ท่าซ้อน , ท่าคู่ และท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงท่าร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น 4 แบบ ได้แก่ ท่ากระโดดกางปีกของซังจวาทั้ง 4 , ท่าเหวี่ยงมือทั้งสองข้างของซังจวาทั้ง 4 , ท่ากบของโนจัง และท่าสายกันของมียัลฮัลมีและยองกัม

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากสื่อ Youtube , หนังสือ , งานวิจัย , บทความบนเว็บไซต์ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และ ภาษาเกาหลี จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ ของ Ferdinand de Saussure ในการตีความหมายท่าร้ายรำพื้นฐานและท่าร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความหมายท่ารำรำของระบำหน้ากากพงซาน ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวิจัย ดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบำหน้ากากเกาหลี

2.1.1 ระบำหน้ากากเกาหลี

โชดงอิล (2548) เขียนหนังสือเรื่อง “Korean Mask Dance” (ระบำหน้ากากเกาหลี) กล่าวถึงระบำ หน้ากากเกาหลีว่า เป็นการแสดงละครโดยผู้แสดงจะสวมหน้ากากในการแสดง ในภาษาเกาหลีคือ “ทัล ชุม” มีความหมายว่าระบำหน้ากาก ซึ่งอ้างอิงถึงเพียงแค่สองสิ่งในสามองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน คือ ระบำ หน้ากาก และ ละคร แต่ก็เป็นที่เข้าใจกันว่ารวมไปถึงอีกองค์ประกอบหนึ่งอย่างละครด้วย อีกชื่อหนึ่งที่ใช้กัน อย่างกว้างขวางคือ “คามยอนกิก” หากแต่เป็นชื่อที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากนักวิจัยสมัยใหม่ ดังนั้นจึงดู เหมาะสมกว่าหากใช้คำว่า ทัลชุม ที่เป็นชื่อดั้งเดิม

และยังกล่าวอีกว่า ทัลชุม เป็นระบำหน้ากากที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นในจังหวัดฮวังแฮ ซึ่งในแต่ละเขต ก็จะมีชื่อเฉพาะเป็นของตัวเอง ได้แก่ ซานแดโนลรี (การแสดงบนเวทีชั่วคราว) , คิลโนลรี (พิธีกรรมในทุ่งนา) และ โอกวังแด (การแสดงโดยตลก 5 คน) ในบรรดาชื่อเหล่านี้ ทัลชุม กลายมาเป็นความหมายโดยรวมของ การแสดงระบำหน้ากากแบบดั้งเดิมทั่วประเทศ เนื่องจากเป็นชื่อที่เรียบง่ายและดีที่สุด เพราะเหตุนี้ ระบำ หน้ากากของจังหวัดฮวังแฮจึงถูกเรียกเป็น แฮซอทัลชุม เพื่อให้แตกต่างจากระบำหน้ากากทั่วไป อีกทั้งระบำ หน้ากากยังสามารถเรียกว่า “ทัล โนลรี” ที่แปลว่าการละเล่นหน้ากากได้อีกด้วย

กาญจนา หงส์ทอง (2548) เขียนหนังสือเรื่อง “กิน เที้ยว เบรียวเกาหลี” ได้กล่าวถึง การแสดงระบำ หน้ากากไว้ว่า หน้ากากและการแสดงระบำสวมหน้ากากเกิดขึ้นสมัยก่อนยุคประวัติศาสตร์เกาหลี เดิมทีเริ่มต้น จากการแสดงรำรำของชาวบ้าน จากนั้นจึงประยุกต์ไปตามแต่ละท้องถิ่น จุดประสงค์ดั้งเดิมของการแสดงก็ เพื่อขับไล่ภูตผีปีศาจ ความชั่วร้าย การทำพิธีกรรมทางศาสนา ไปจนถึงล้อเลียน เหน็บแนมผู้อื่น โดยเฉพาะ พวกอภิสิทธิ์ชน และล้อเลียนสังคม หน้ากากที่ใช้ในการแสดงนอกจากเกี่ยวพันกับความเชื่อในศาสนาแล้ว ยัง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกและเลียนแบบโครงหน้าของคนเกาหลี หน้ากากบางอันหน้าตาน่าเกลียดพิลึก ตัวหน้ากาก หมายถึงชายสูงศักดิ์ แต่เกิดมาพิการ มีอาการปากแหว่งเพดานโหว่ จมูกย่น ตาเหล่ จมูกงมหมายลึกๆ ก็เพื่อแสดงถึงความเป็นปรีภัยกับอภิสิทธิ์ชนในสังคม สีสันของหน้ากากที่นิยมคือสีแดง สีดำ

และสีขาว สีแดง หมายถึงนักแสดงหนุ่ม สีขาวหมายถึงนักแสดงสาว ส่วนด้านปรัชญาความเชื่อ สีสັນยังบ่งบอกถึงทิศทางและฤดูกาล โดยสีดำหมายถึงทิศเหนือและฤดูหนาว สีแดงหมายถึงทิศใต้และฤดูร้อนและหากดูในเนื้อหาของละคร นักแสดงหนุ่มมักจะเอาชื่อนักแสดงที่มีอายุมากกว่า มีความหมายโดยนัยว่าฤดูร้อนจะมีชัยเหนือฤดูหนาว หรือมีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่าผลของการเสี่ยงทายเกี่ยวกับพืชพันธุ์ธัญญาหารในฤดูเก็บเกี่ยวจะออกมาอย่างอุดมสมบูรณ์

Mariamargaret (2554) เขียนบทความเรื่อง “탈춤 TALCHUM” (ระบำหน้ากาก) กล่าวถึงระบำหน้ากากเกาหลีว่าเป็นการแสดงของเกาหลี มีการสวมหน้ากาก เลียนแบบการพูด รวมไปถึงการร้อง ไม่ใช่แค่การรำรำเท่านั้น แต่เป็นการร้องเพลงพร้อมกับเล่นละครไปด้วย โดยเป็นการแสดงกลางแจ้งเสมอ จุดเริ่มต้นของระบำหน้ากากเกิดจากพิธีกรรมหมอผีในหมู่บ้าน และพัฒนาไปเป็นละครระบำหน้ากากที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน เราสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับความสามารถของบรรพบุรุษได้จากระบำหน้ากากเหล่านี้ พวกเขาเอาชนะความยากลำบากในการเล่นและรับชมละคร และได้ค้นพบจุดกึ่งกลางที่ช่วยบรรเทาปัญหาการต่อสู้กันในชีวิตประจำวันของชนชั้นล่างกับชนชั้นสูง ระบำหน้ากากเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยเหล่าสามัญชนในสมัยโชซอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ระบำหน้ากากเกาหลีหรือทัลชึม เป็นการแสดงพร้อมกับสวมหน้ากาก เกิดขึ้นสมัยก่อนยุคประวัติศาสตร์เกาหลี เป็นการแสดงที่ไม่ได้มีเพียงการรำรำ แต่ยังรวมถึงมีการเลียนแบบวิธีการพูด และมีการขับร้องเพลงด้วย เดิมทีเป็นการแสดงรำรำของชาวบ้าน ภายหลังจึงประยุกต์ไปตามแต่ละท้องถิ่น จุดประสงค์เดิมของการแสดงคือขับไล่ภูตผีปีศาจ ความชั่วร้าย การทำพิธีกรรมทางศาสนา ไปจนถึงล้อเลียน เหน็บแนมผู้อื่น โดยเฉพาะพวกอภิสิทธิ์ชน และล้อเลียนสังคม ต่อมาพัฒนามาเป็นการแสดงที่ให้ความสนุกสนานแก่ประชาชน หน้ากากที่ใช้ในการแสดงจะเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและยังสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกและเลียนแบบโครงหน้าของคนเกาหลีเช่นกัน ซึ่งระบำหน้ากากเกาหลีจะเป็นการแสดงกลางแจ้งเสมอ

2.1.2 ระบำหน้ากากในจังหวัดฮวังแฮ

จอนคยองอูค (2548) เขียนหนังสือเรื่อง “Korean Mask Dance Dramas” (ละครระบำหน้ากากเกาหลี) กล่าวถึงระบำหน้ากากในจังหวัดฮวังแฮว่า ละครระบำหน้ากากในจังหวัดฮวังแฮมีชื่อว่า “แฮซอกทัลชึม” ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1903 แฮซอกทัลชึมถูกถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังในพื้นที่ที่มีการแพร่กระจายออกจากเมืองศูนย์กลางอย่าง พงซาน และ ซาริวอน สู่ภูมิภาคทางทิศตะวันออกที่ เขตคีริน, เขตซอฮึง, เขตพยองซาน, เขตชินกเย, เขตกึมซอน และเขตซุอัน ภูมิภาคทางทิศเหนือที่ เขตกวางจู ภูมิภาคทางทิศตะวันตกที่ เขตอัน

อ๊ก, เขตอินยูล, เขตแจรยอง, เขตชินซอน และเขตซองฮวา ภูมิภาคทางทิศใต้ที่ เขตคังรยอง, เขตองจิน, เขตยอนแบค และเขตแฮจู ในจังหวัดฮวังแฮ นักแสดงระบำหน้ากากจะถูกเชิญให้มาแสดงปีละครั้งเป็นเวลาห้าวัน โดยส่วนใหญ่จะแสดงที่ตลาดขายสินค้า

แฮซอทัลซุมนั้น หากพิจารณาจากลักษณะของหน้ากาก เครื่องแต่งกาย รูปแบบการรำรำ และการสนทนาที่ใช้ จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง พงชานทัลซุม พบได้ทั่วไปบริเวณเขตคีริน, เขตซอฮึง, เขตพงชาน, เขตแจรยอง, เขตชินซอน, เขตอันอ๊ก และอื่นๆ ส่วนอีกประเภทคือ แฮจูทัลซุม พบได้ทั่วไปบริเวณเขตองจิน, เขตคังรยอง, เขตแฮจู และอื่นๆ หน้ากากของพงชานทัลซุม แสดงออกถึงความยอดเยี่ยมเกี่ยวกับรูปทรงและสี โดยใช้ประโยชน์จากกระดาษ ซึ่งเป็นวัสดุพื้นฐานที่ใช้ในการทำหน้ากาก ในบรรดาหน้ากากของพงชานทัลซุม หน้ากากพลมอกจุง และหน้ากากชวีบาตี เป็นการจำลองความไม่สมจริงของใบหน้าเหล่าปีศาจ ดังนั้นคุณสมบัติของมันจึงมีความขรุขระและไม่สม่ำเสมอ ในทางกลับกัน หน้ากากของแฮจูทัลซุม เป็นการจำลองความสมจริงของมนุษย์ ดังนั้นคุณสมบัติของมันจึงไม่มีลักษณะที่โดดเด่น ไม่มีความขรุขระ และมีเพียงแค่ดวงตาเท่านั้นที่มีขนาดใหญ่

ชุดแต่งกายพื้นฐานของระบำหน้ากากพงชาน สิ่งแรกคือเสื้อคลุมสีน้ำเงินฝั่งซ้าย เรียกว่าจวาของ และเสื้อคลุมสีแดงฝั่งขวา เรียกว่าอูฮง หลังจากนั้นนักแสดงจะใส่ทิงกอรี หรือเสื้อแจ็คเก็ตที่มีแขนเสื้อสีเขียวเหนือนาซัม (เสื้อคลุมยาวของผู้นับถือศาสนาพุทธ) และผูกแถบผ้าสีแดงและสีน้ำเงินไว้ อย่างไรก็ตาม นักแสดงของระบำหน้ากากแฮจูโดยหลักๆ จะใส่สีเทา, แป้งทำอายม่อม, เสื้อคลุมของผู้นับถือศาสนาพุทธที่ทำจากเชือก แขนของเสื้อยาวจนสามารถสัมผัสกับพื้นดินไว้หากนักแสดงไม่ได้ยกมือขึ้นบนอากาศ การรำรำของระบำหน้ากากพงชานได้รับอิทธิพลมาจากแก๊กซุม คือการที่นักแสดงโค้งและเหยียดแขนเสื้อคลุม หรือสลับระหว่างโค้งและยืดแขนทั้งสองข้างของเขาด้วยการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในขณะที่สับัดฮันซัม (ชิ้นส่วนของผ้าสีขาวที่ต่อกับแขนเสื้อเพื่อปกปิดมือ) อย่างเบาๆ ในทางกลับกัน การรำรำของระบำหน้ากากแฮจู จะมีจังหวะการเดินที่ช้า ส่งผลให้นักแสดงต้องสะบัดแขนเสื้อคลุมให้สูงเหนือศีรษะ

ในประเทศเกาหลีเหนือ ช่วงครึ่งหลังของปี ค.ศ. 1960 การเผยแพร่ระบำหน้าแฮจูถูกห้าม ตามนโยบายทางวัฒนธรรม จนถึงช่วงปี ค.ศ. 1988 ที่ระบำหน้ากากพงชานถูกรื้อฟื้น อย่างไรก็ตาม ในประเทศเกาหลีใต้ ระบำหน้ากากพงชาน ระบำหน้ากากคังรยอง และระบำหน้ากากอินยูล ได้ถูกส่งต่อมาอย่างต่อเนื่องโดยนักแสดงที่หลบหนีมาจากเกาหลีเหนือ เช่นเดียวกับซานแดโนลรี หน้ากากส่วนใหญ่ที่ใช้ในระบำหน้ากากแฮซอคือหน้ากานักบวช เมื่อเปรียบเทียบกับหน้ากากอื่นๆ มันจะมีรายละเอียดมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีความเป็นศิลปะและมีความหลากหลายมากกว่า ขนาดของหน้ากากค่อนข้างเท่ากัน และส่วน

ใหญ่เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสมากกว่าทรงกลม หน้ากากส่วนมากทำจากกระดาษ ทั้งนี้สำหรับระบำ หน้ากากแฮซอ จะเผาหน้ากากหลังจบการแสดง และสร้างใหม่ในปีถัดไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ระบำหน้ากากในจังหวัดฮวังแฮ มีชื่อเรียกว่า แฮซอทัลซุม ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและถูกแพร่กระจายออกไปตามภูมิภาคต่างๆ ซึ่งหากพิจารณาลักษณะของหน้ากาก เครื่องแต่งกาย รูปแบบการรำรำ และการสนทนาที่ใช้ สามารถแบ่งระบำหน้ากากในจังหวัดฮวังแฮได้ 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง พงซานทัลซุมและแฮจูทัลซุม โดยหน้ากากของพงซานทัลซุม แสดงออกถึงความยอดเยี่ยมด้านรูปทรงและสี โดยใช้กระดาษเป็นวัสดุพื้นฐานในการทำหน้ากาก เป็นการจำลองความไม่สมจริงของใบหน้าเหล่าปีศาจ คุณสมบัติของมันจึงมีความขรุขระและไม่สม่ำเสมอ ส่วนหน้ากากของแฮจูทัลซุม เป็นการจำลองความสมจริงของมนุษย์ เพราะฉะนั้นคุณสมบัติของหน้ากากจึงไม่มีลักษณะที่โดดเด่น ไม่มีความขรุขระ และมีเพียงแค่ดวงตาเท่านั้นที่มีขนาดใหญ่ พงซานทัลซุมจะสวมเสื้อคลุมที่มีแขนเสื้อยาวถึงพื้น มีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ส่วนแฮจูทัลซุมจะมีจังหวะการเดินที่ช้า ในประเทศเกาหลีใต้ พงซานทัลซุมได้ถูกส่งต่อโดยนักแสดงที่หลบหนีมาจากเกาหลีเหนือ หน้ากากส่วนใหญ่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสและทำจากกระดาษ ทั้งนี้จะมีการเผาหน้ากากหลังจบการแสดง และสร้างขึ้นใหม่ในปีถัดไป

2.1.3 ระบำหน้ากากพงซาน

จอนคยองอูค (2548) เขียนหนังสือเรื่อง “Korean Mask Dance Dramas” (ละครระบำหน้ากากเกาหลี) กล่าวถึงการรำรำของระบำหน้ากากพงซานว่า มีความคล่องแคล่วว่องไวกว่าเหล่าระบำหน้ากากแฮซอทั้งหลาย การรำรำของมือจอง (นักบวชพุทธศิลป์) ประกอบด้วยการวิ่งและการกระโดดที่เต็มไปด้วยทักษะและความชำนาญ การรำรำนี้มีความแม่นยำน้อยกว่าการรำรำอย่างจูซานแด แต่พวกเขา มีความหลากหลาย และมีความยืดหยุ่นที่ดีกว่า

อีคังซุน (2548) เขียนหนังสือเรื่อง “봉산탈춤” (ระบำหน้ากากพงซาน) กล่าวถึงพงซานทัลซุมว่าเป็นระบำดั้งเดิมที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในจังหวัดฮวังแฮ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศเกาหลีเหนือ พงซานทัลซุมเป็น “ทัลซุม” หรือ การแสดงระบำหน้ากากประเภทหนึ่งซึ่งผสมผสานระหว่างการเต้นรำและการร้องเพลง พงซานทัลซุมส่วนใหญ่มักจะนิยมแสดงในคืนวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติของเกาหลี ซึ่งตรงกับเทศกาลดาโนหรือเทศกาลขึ้นปีใหม่ แต่ก็สามารถพบการแสดงนี้ได้ในงานเฉลิมฉลองอื่นๆได้เช่นกัน การแสดงหน้ากากพงซานไม่ได้เป็นเพียงแค่การเต้นรำใส่หน้ากากเพียงแต่อย่างเดียว หากแต่ยังมีเนื้อหาที่แสดงถึงกลุ่มผู้คน สัตว์ และภูตผี การแสดงหน้ากากพงซานนี้ เป็นการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก

คับแคบใจของชนชั้นล่าง ที่มีต่อชนชั้นยงบัน (ชนชั้นปกครอง) เช่น การรักษาโรคทั่วไปและชีวิตของสามัญชน รวมถึงสะท้อนปัญหาของสังคมอีกด้วย

นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า การร่ายรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซานนั้น จะใช้มือจับแขนเสื้อที่มีความยาวถึงน่องทั้งสองข้างสะบัดไปมา หรือสะบัดแขนเสื้อเพียงข้างเดียวอย่างว่องไวพร้อมกับเตะเท้าไปมาอย่างมีชีวิตชีวา ถือได้ว่าเป็นท่าร่ายรำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของระบำหน้ากากพงซาน ซึ่งท่าร่ายรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซานสามารถแบ่งได้เป็น 8 แบบ ได้แก่ ท่าเรียก, ท่าจับคอ, ท่าเท้า (ท่ายกหัวเข่า), ท่าเดินแบบวัวตัวผู้, ท่าเตี๋ยว, ท่าซ็อน, ท่าคู้ และท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการสร้างศัพท์เฉพาะให้ท่าทางร่ายรำของระบำหน้ากากพงซานอีกด้วย ได้แก่ ท่าควบม้า, ท่าวิ่งกระแทกเท้า, ท่าย่อเข่า, ท่ากระต๊อบเท้า, ท่ายกไหล่ และท่าพัดหยินหยาง

ชิมฮยอนซอล (2552) เขียนบทความเรื่อง “Bongsan Mask Dance” (ระบำหน้ากากพงซาน) กล่าวถึงระบำหน้ากากพงซานว่า ระบำหน้ากากพงซาน ปกติจะแสดงในวัน Danu Day หรือวันที่ 5 เดือน 5 ของปฏิทินจันทรคติ เป็นวันแห่งการเฉลิมฉลองและอธิษฐานเพื่อการเก็บเกี่ยวที่ดี นักแสดงจะแสดงตลอดทั้งคืนจนกว่าจะถึงรุ่งสาง ระบำหน้ากากพงซานประกอบไปด้วยละครทั้งหมด 7 ตอน ใช้หน้ากากในการแสดง 24 แบบ สำหรับ 34 บทบาทตัวละครที่แตกต่างกัน เนื่องจากหน้ากากบางตัวสามารถเป็นได้หลายตัวละครฉากที่ถูกนำมาแสดงบ่อยครั้ง ได้แก่ การเหินบนแนมนักบวช , ความลุ่มจมของขุนนาง , รักสามเศร้าระหว่างชายแก่ ภรรยา และภรยาน้อย รวมไปถึงฉากที่แสดงชีวิตความเป็นอยู่ของสามัญชนทั่วไป การแสดงเหล่านี้แสดงถึงอุดมการณ์ โดยเล่าผ่านความตลกขบขันและการเสียดสี ซึ่งตั้งอยู่ในกรอบของความเชื่อเรื่องหมอผีคนทรงเจ้า , ความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อที่ว่าคนทำได้จะได้ดี คนทำชั่วจะได้รับการลงโทษ

คิมจุนยอ (2558) เขียนบทความเรื่อง “봉산 탈춤의 미학적 고찰” (การศึกษาสุนทรียภาพของระบำหน้ากากพงซาน) กล่าวถึงระบำหน้ากากพงซานว่า ในตอนแรกเริ่ม ระบำหน้ากากพงซานเคยแสดงที่ Sandei Japhui ในพระราชวัง แต่ได้ถูกยกเลิกไปในสมัยรัชกาลของกษัตริย์อินโจ ในสมัยราชวงศ์อึ่ ดังนั้นนักแสดงจึงออกมาเล่นในพื้นที่สาธารณะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และค่อยๆ เปลี่ยนเป็นแสดงเพื่อความสนุกสนานของประชาชน จนได้รับการพัฒนาเป็นศิลปะยอดนิยมของประชาชน หลังจากนั้นระบำหน้ากากถูกพัฒนาไปสู่รูปแบบศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งรวมเอาองค์ประกอบเกี่ยวกับเทศกาลทางศาสนาผสมเข้ากับความตลกขบขัน ในขณะเดียวกัน การแสดงก็มีการแสดงออกถึงความยากลำบากของประชาชน และความไม่พอใจต่อระดับชนชั้นที่เข้มงวด ออกมาในรูปแบบของศิลปะ การเคลื่อนไหวร่างกายจะแสดงออกอย่างแข็งแรงและตรงไปตรงมา สุนทรียศาสตร์ของระบำชนิดนี้เป็นผลมาจากความรู้สึกแท้จริง

ของประชาชน แสดงผ่านการพูดเกินจริง ดังนั้นพัฒนาการของระบำหน้ากากจะแตกต่างจากการเต้นแบบ ตะวันตก, บัลเลต์ หรือการเต้นสมัยใหม่ หากแต่ก็มีความพิเศษเฉพาะตัวมากเช่นกัน

Antiquealive (2559) เขียนบทความเรื่อง “Korean Mask” (หน้ากากเกาหลี) กล่าวถึงระบำ หน้ากากพงซานว่า เป็นหนึ่งในระบำหน้ากากที่มีชื่อเสียงของประเทศเกาหลี ใช้นักแสดงทั้งหมด 7 คน เป็นการแสดงกลางแจ้ง ที่ประกอบไปด้วยการรำรำ บทเพลง และบทละคร การแสดงแบบกลางแจ้ง จะไม่มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ชมกับนักแสดง ผู้ชมสามารถเข้าร่วมแสดงได้อย่างอิสระ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชม และนักแสดง ทำให้การแสดงแบบกลางแจ้งกลายเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะใน ประเทศเกาหลี รวมไปถึงเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก ตัวละครหลักของระบำหน้ากากพงซาน คือ มัลตุ๊กกิ คนรับใช้ ของครอบครัวยั้งบัน (ชนชั้นสูง) ระบำหน้ากากพงซานเป็นการแสดงที่ล้อเลียนและเหน็บแนมชนชั้นสูง นักบวชพุทธ ผู้กดขี่ข่มเหงและเผด็จการ เป็นการสะท้อนถึงความยากลำบากทุกข์ทรมานของสามัญชน รวมถึงความต้องการต่อต้านของพวกเขา ซึ่งเป็นการแสดงออกที่ทำได้ยากในชีวิตจริง

คิมมินจู (2561) เขียนบทความเรื่อง “For and By Commoners: Bongsan Talchum – Korean Traditional Mask Dance” (เพื่อสามัญชน โดยสามัญชน : ระบำหน้ากากพงซาน ระบำหน้ากากโบราณ เกาหลี) กล่าวถึงระบำหน้ากากพงซานว่า เป็นระบำหน้ากากที่ขึ้นชื่อเรื่องความตลกขบขัน เต็มไปด้วยถ้อยคำ ที่มีไหวพริบและการเล่นคำอย่างชาญฉลาดที่ค่อนข้างตรงไปตรงมา สร้างความบันเทิงให้แก่สามัญชน ระบำ หน้ากากพงซานส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวถึงหัวข้อหรือกลุ่มคนที่ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ในที่สาธารณะ โดยผ่านการแสดงออกอย่างมีอารมณ์ขัน เนื้อเรื่องหลัก ได้แก่ การเสียดสีนักบวชจอมยโส การทุจริตของขุนนางหรือชนชั้นสูง การที่สามัญชนมีภรรยาน้อย และการบรรเทาความทุกข์ของสามัญชน การเหน็บแนมนี้สามารถเกิดขึ้นในสังคมที่เคร่งครัดเรื่องลำดับชนชั้นได้เพราะพวกเขาสวมใส่หน้ากาก นักแสดงสามารถซ่อนสถานะทางสังคมของตัวเองได้ ซึ่งไม่เพียงแต่จะให้พลังแก่นักแสดง แต่ยังช่วยป้องกันการเกิดอคติต่อตัวนักแสดงอีกด้วย ทำให้พวกเขาสามารถแสดงอารมณ์ได้โดยไม่ต้องกลัวการตัดสินจากสังคม หน้ากากมักจะดูเหนือความเป็นจริงด้วยสีสันทึบดำ ทำจากกระดาษและไม้ คือหน้ากากของตัวละครหญิงสาว ผู้ที่มีความงามและมักอาศัยอยู่ในบ้าน มีหน้ากากสีขาวสำหรับตัวละครขุนนาง หน้ากากสีแดงสำหรับชายขี้เมา และหน้ากากสีดำสำหรับผู้ที่มีอายุมากหรือมีชีวิตที่โหดร้าย ซึ่งผู้ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดจะมีหน้ากากที่บิดเบี้ยวมากที่สุด หน้ากากจะมาพร้อมกับเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกสถานภาพทางสังคม หรืออัตลักษณ์ของตัวละคร ได้แก่ นักบวช หมอผี ขุนนาง หรือข้าราชการ

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการร่ายรำของระบำหน้ากากพงซานว่า มีการใช้ท่าร่ายรำที่เรียกว่า ซาวิ สำหรับการเคลื่อนไหวแขน มีหลายรูปแบบ ได้แก่ เวซาวิ (ใช้แขนครึ่งละหนึ่งข้าง) ยางซาวิ (ใช้ทั้งสองแขน) คยอบซาวิ (หมุนแขนข้างหนึ่งเป็นวงกลมสองครั้ง) สำหรับจังหวะเท้า นักแสดงจะยกขากระโดดและเดินอย่างชัดเจน นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวทั่วไปเหล่านี้แล้ว แต่ละตัวละครยังมีชื่อท่าร่ายรำของตัวเอง ด้วยการร่ายรำของซวีบาวิ จะเรียกว่า “แกกิชุม” ท่าร่ายรำของมัลตุ๊กก็ เรียกว่า “ทูออซุม” และท่าร่ายรำของ มียัล เรียกว่า “คองดองงิชุม” ทั้งนี้ตัวละครแต่ละตัวยังมีท่าทางการเดินที่แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่น ซวีบาวิ เดินด้วยความขบขัน และมียัลมีท่าทางการเดินแบบซิกแซ็ก การร่ายรำจะมาพร้อมกับเพลงที่บรรเลงโดยวงซัมฮยอนยูกัก (วงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีหกชิ้น) ประกอบด้วย ซลู่ย (พิริ) 2 ตัว, ซลู่ยไม้ไผ่ (แทกิม) 1 ตัว, ซอ (แฮกิม) 1 ตัว, กลอง (จังกู) 1 ตัว และกลองใหญ่ (บุก) 1 ตัว อาจเพิ่มฆ้องแบน (กวงกวารี) เข้ามาร่วมด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ระบำหน้ากากพงซาน เป็นหนึ่งในระบำหน้ากากที่มีชื่อเสียงในประเทศเกาหลี ปกติจะแสดงในวัน Dano Day คือวันแห่งการเฉลิมฉลองและอธิษฐานเพื่อการเก็บเกี่ยวที่ดี นักแสดงจะแสดงตลอดทั้งคืนจนกว่าจะถึงรุ่งสาง พงซานทลซุมเป็นระบำหน้ากากที่ขึ้นชื่อเรื่องความตลกขบขัน เต็มไปด้วยถ้อยคำที่มีไหวพริบและการเล่นคำอย่างชาญฉลาดที่ค่อนข้างตรงไปตรงมา สร้างความบันเทิงให้แก่ประชาชนแรกเริ่มเคยแสดงในพระราชวัง แต่ภายหลังก็ถูกยกเลิกไป นักแสดงจึงออกมาเล่นในพื้นที่สาธารณะ โดยส่วนใหญ่จะกล่าวถึงหัวข้อหรือกลุ่มคนที่ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ในที่สาธารณะ โดยผ่านการแสดงออกอย่างสนุกสนาน เนื้อเรื่องหลักที่ถูกยกมาแสดงบ่อยครั้งจะเป็นการเสียดสีนักบวชพุทธ เสียดสีการทุจริตของขุนนางหรือชนชั้นสูง เสียดสีสามีที่มีภรรยาบ่อย และการบรรเทาความทุกข์ของสามัญชนในสังคมที่เคร่งครัดเรื่องลำดับชั้น ซึ่งตั้งอยู่ในกรอบของความเชื่อเรื่องหมอผีคนทรงเจ้า , ความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อที่ว่าคนทำดีจะได้ดี คนทำชั่วจะได้รับการลงโทษ เนื่องจากใส่หน้ากาก นักแสดงจึงสามารถแสดงอารมณ์ได้โดยไม่ต้องกลัวการตัดสินจากสังคม หน้ากากมักจะเหนื่อความเป็นจริง มีสีสันสดใส ทำจากกระดาษและไม้ มาพร้อมเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกสถานภาพทางสังคมหรืออัตลักษณ์ของตัวละคร เพลงที่ใช้ในการแสดง บรรเลงโดยวงซัมฮยอนยูกัก

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสัญญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification)

แนวคิดสัญศาสตร์ หรือ สัญวิทยา มาจากคำว่า Semiotics และ Semiology ตามลำดับ ทั้งสองคำมาจากภาษากรีกที่มีรากศัพท์คำเดียวกัน คือ Semeion หรือ Sign ที่แปลว่าสัญญาณนั่นเอง Semiotics เป็นคำที่นักปรัชญาชาวอเมริกัน Charles S. Peirce (ค.ศ.1839-1914) ใช้และทำให้เป็นที่แพร่หลายในวงการวิชาการอเมริกัน ส่วน Semiology เป็นคำที่นักภาษาศาสตร์ชาวสวิสผู้มีชื่อเสียง Ferdinand de Saussure (ค.ศ.1857-1913) ตั้งขึ้นและนิยมใช้ในหมู่นักวิชาการชาวยุโรป (สรณี วงเบ็ยส์จัจ, 2544 อ้างถึงใน ปิติ มณีเนตร) สำหรับความหมายของสัญญวิทยานั้นได้มีผู้ให้ คำอธิบายไว้ดังนี้

Ferdinand de Saussure ได้ให้คำอธิบายถึงสัญญวิทยาว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงวิถีชีวิตภายในของสังคมที่สัญญาณนั้นถือกำเนิดขึ้นมา เมื่อขยายความคำว่า วิถีชีวิตของสัญญาณให้กว้างออกไป จะหมายถึง การศึกษา การกำเนิด การเจริญ การแปรเปลี่ยน การสูญสลายของสัญญาณตัวหนึ่งๆ รวมทั้งวิเคราะห์กฎที่อยู่เบื้องหลังวิถีชีวิตดังกล่าว ศาสตร์นี้จึงสอนเราให้รู้ว่า สัญญาณประกอบขึ้นมาจากอะไรและกฎเกณฑ์ใดที่ควบคุมมัน (Saussure, 1974) ตามแนวคิดของ Saussure สัญญาณ (Sign) ประกอบขึ้นมาจากองค์ประกอบสองส่วน คือ รูปสัญญาณ (Signifier) ที่เราสามารถรับรู้ได้ผ่านทางระบบประสาทสัมผัส เช่น เสียง (Acoustic Image) ของคำพูดที่เปล่งออกมาและผู้รับสารได้ยิน กับ “ความหมายสัญญาณ” (Signified) ที่เกิดขึ้นภายในใจผู้รับสาร

ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณตัวหนึ่งกับสัญญาณตัวอื่นๆ เกิดขึ้นโดยตรรกะว่าด้วยความแตกต่าง (The Logic Of Difference) คือสัญญาณแต่ละตัวจะมีความหมายได้ เกิดจากการเปรียบเทียบกับตัวมันแตกต่างไปจากสัญญาณตัวอื่นๆ ในระบบเดียวกัน หากปราศจากความแตกต่าง ความหมายไม่อาจเกิดขึ้นได้ ความแตกต่างที่ทำให้ค่าความหมายเด่นชัดที่สุด คือความแตกต่างแบบตรงกันข้าม เช่น บนกับล่าง ขาวกับดำ ร้อนกับหนาว ซึ่งต่างสร้างความหมายให้แก่กัน ในแง่นี้ (Opposition) ความหมายของสัญญาณหนึ่งเกิดจากความไม่มีหรือไม่เป็นของสัญญาณอื่นๆ (สรณี วงเบ็ยส์จัจ , 2544 อ้างถึงใน ปิติ มณีเนตร)

การรวมตัวระหว่างรูปสัญญาณและความหมายสัญญาณเป็นเรื่องของขนบทางวัฒนธรรม (Cultural Convention) เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติหรืออธิบายไม่ได้ตามตรรกะ แต่เป็นเพียงการสมมุติขึ้นลอยๆ (Arbitrary) จึงไม่มีเหตุผลสากลที่ลอยอยู่เหนือความเข้าใจ (Transcendent) ที่กำหนดให้รูปสัญญาณหนึ่งๆ ต้องใช้ความหมายกับสัญญาณหนึ่งๆ ซึ่งกฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ที่สร้างขึ้น อย่างเป็นระบบอันซ่อนอยู่เบื้องหลังการจับคู่กันของรูปสัญญาณและความหมายสัญญาณนั้น เราเรียกว่า รหัส (Code)

Saussure กล่าวถึง การจัดระบบระเบียบระบบสัญลักษณ์หรือรหัสสัญลักษณ์ว่ามี 2 ระนาบ คือ ความสัมพันธ์แนวตั้งหรือกระบวนทัศน์ (Paradigmatic Relation) และความสัมพันธ์แนวระนาบ หรือ วากยสัมพันธ์ (Syntagmatic Relation) กระบวนทัศน์หรือ Paradigm คือ ชุดสัญลักษณ์ซึ่งประกอบด้วย สัญลักษณ์ที่มีความเหมือนมากพอที่จะ อยู่ในชุดเดียวกัน (Set of signs) แต่ก็มี ความแตกต่างกันมากพอที่จะ แยกออกจากกันได้ ออกอย่าง ชัดเจน ตัวอย่างเช่น ชุดกระบวนทัศน์ที่พักรวมประกอบด้วย โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ บังกะโล เกตส์เฮ้าส์ การวิเคราะห์ความหมายในกระบวนทัศน์นี้เป็นการหาแบบแผนที่ ซ่อนเร้นของคู่ตรงข้าม และสร้างความหมายขึ้น (Hidden Pattern of Opposition) ทั้งนี้เนื่องมาจาก ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วว่าหากปราศจากความแตกต่างความหมายก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย (กาญจนา แก้วเทพ , 2542 อ้างถึงใน ปิติ มณีเนตร)

ความสัมพันธ์แบบกระบวนทัศน์ของสัญลักษณ์เป็นความสัมพันธ์แบบเปรียบเทียบความแตกต่าง บนความเหมือน ความแตกต่างทำให้เลือกได้ แยกได้ แทนค่าได้แต่ความหมายทำให้เกิดการโยง (Association) ระหว่างหน่วยที่ถูกแยกหรือถูกเลือกใช้กับหน่วยที่ไม่ถูกเลือกเกิดเป็นความสัมพันธ์แบบโยง (Association Relation) ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความหมายอีกแบบหนึ่ง

ในส่วนวากยสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์แบบเรียงลำดับก่อนและหลัง (ในกรณีที่เป็นประโยคเรื่องเล่า) หรือแบบจัดรวม (กรณีที่เป็นอวัจนภาษา) เราสามารถนำสัญลักษณ์ที่เลือกออกมาจากกระบวนทัศน์ชุดใดชุดหนึ่งมาจัดรวมกับตัวอื่นๆ เกิดเป็นความหมายหลักการวิเคราะห์แบบนี้จะให้ความสำคัญกับ องค์ประกอบในระบบความหมายโดยจะเน้นการลำดับชั้น ช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์หรือการปรากฏของสัญลักษณ์ (สรณี วงเปี้ยสัจจ์, 2544 และกาญจนา แก้วเทพ, 2542 อ้างถึงใน ปิติ มณีเนตร)

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสัญลักษณ์และการสร้างความหมาย (Semiology and Signification)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อความหมายด้วยท่าเต้นประกอบเพลงจากรายการโทรทัศน์ โดย **ธิดา วาริแสงทิพย์ (2560)** ที่นำแนวคิดสัญศาสตร์ของ Ferdinand de Saussure มาวิเคราะห์ท่าประกอบ เพลง โทรมาว่ารัก ว่ามีการใช้ท่าที่แสดงถึงเครื่องหมายโทรศัพท์ ในบริบทนี้เป็นสัญลักษณ์ประเภท เครื่องหมาย แต่ในอีกบริบทหนึ่ง ภาพที่เกิดขึ้นภายในสมอนั้นเป็นภาพของโทรศัพท์ หรือ อาจเป็นภาพ ของการรับโทรศัพท์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประเภทภาพ ส่วนอีกท่าหนึ่ง คือเครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์มือที่มี ความหมายว่าฉันรักเธอ หรือการบอกรัก ทำให้เห็นว่า การสื่อความหมายของท่าเต้นประกอบเพลง และ ความสัมพันธ์ของท่าเต้นประกอบเพลงที่มีต่อบทเพลงอย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ โดยการอาศัย แนวคิดสัญศาสตร์นั้น พบว่าท่าเต้นประกอบเพลงมีกระบวนการสร้างความหมายที่เกิดขึ้นภายในจิตหรือ

สมองของมนุษย์ โดยภาพหรือท่าเต้นที่เห็นจะเป็นตัวกระตุ้นเพื่อสร้างให้เกิดสัญญาณประเภทภาพ หรือ Image Sign ในสมอง โดยภาพที่เห็นและเสียงที่ได้ยินประกอบกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความหมายที่ได้จากท่าทางการเต้น ทั้งนี้ท่าเต้นประกอบเพลง นอกจากตัวเองที่เป็นข้อความ (message) แล้ว ท่าเต้นประกอบเพลงนั้นยังเห็นได้ชัดว่าเป็นตัว รหัส (code) ที่ถูกประดิษฐ์สร้างสรรค์อย่างประณีต โดยให้มีความหมายซ่อนอยู่ นอกจากนี้ท่าเต้นยังตอกย้ำให้เนื้อร้องมีความหนักแน่นและ ชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

บทที่ 3

ลักษณะและรูปแบบการแสดงระบำหน้ากากพงซาน

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความหมายท่าร่ายรำระบำหน้ากากพงซาน” ในส่วนของบทนี้กล่าวถึงลักษณะและรูปแบบการแสดงระบำหน้ากากพงซาน นำเสนอเป็นหัวข้อดังนี้

3.1 ความเป็นมาของระบำหน้ากากพงซาน

3.2 หน้ากากและเครื่องแต่งกายของระบำหน้ากากพงซาน

3.2.1 หน้ากากในระบำหน้ากากพงซาน

3.2.2 รูปแบบหน้ากากและเครื่องแต่งกายตัวละครของระบำหน้ากากพงซาน

3.3 บทละครของระบำหน้ากากพงซาน

3.3.1 ตอนที่ 1 The Sangjwa-chum (상좌춤 : การร่ายรำของซังจวา)

3.3.2 ตอนที่ 2 The Palmeokjung-chum (팔목중춤 : การร่ายรำมกจุงทั้ง 8)

3.3.3 ตอนที่ 3 The Sadung-chum (사당춤 : การร่ายรำของซาดัง)

3.3.4 ตอนที่ 4 The Nojang-chum (노장춤 : การร่ายรำของโนจัง)

3.3.5 ตอนที่ 5 The Saja-chum (사자춤 : การร่ายรำของสิงโต)

3.3.6 ตอนที่ 6 The Yangban-chum (양반춤 : การร่ายรำของขุนนาง)

3.3.7 ตอนที่ 7 The Yeonggam and Halmi-chum (영감과 미얄할미춤 :

การร่ายรำของชายชราและคุณยายมีย์ล)

3.4 สรุปท้ายบท

ระบำหน้ากาก เป็นการแสดงละครที่สวมหน้ากากไปด้วยขณะเต้นรำ นักแสดงจะสวมหน้ากากที่ แต่งต่างกันออกไปตามบทบาทตัวละคร โดยจะแต่งเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติ ลักษณะพิเศษของระบำหน้ากาก ไม่ได้มีเพียงบทละครเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงการรำรำและ เสียงดนตรีอีกด้วย (อึ้งซุน : 2548)

3.1 ความเป็นมาของระบำหน้ากากพงซาน

ระบำหน้ากากพงซาน กำเนิดและมีวิวัฒนาการมาจากระบำหน้ากากในจังหวัดฮวงไห่ ซึ่งระบำ หน้ากากแบ่งออกเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ ที่ราบตะวันตก ที่ราบตะวันออกเฉียงใต้ และพื้นที่ชายฝั่งทะเล ในแต่ละพื้นที่จะมีชื่อเรียกระบำหน้ากากที่แตกต่างกัน คือ ระบำหน้ากากพงซาน ระบำหน้ากากคังรยอง และ ระบำหน้ากากอินยูล ทั้งสามพื้นที่นับได้ว่าเป็นระบำหน้ากากที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก ซึ่งในบรรดา ระบำหน้ากากทั้ง 3 นี้ ระบำหน้ากากพงซาน จะใช้วงดนตรีและการรำรำเป็นส่วนประกอบ เป็นการ แสดงละครเวทีที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นท่ารำรำ การแสดงออกทางร่างกายแบบละครใบ้ และการ ใช้ภาษาที่สนุกสนาน ดังนั้น ระบำหน้ากากพงซาน จึงเป็นสมบัติที่มีค่าต่อวัฒนธรรมเกาหลี เป็นทรัพย์สิน สมบัติทางวัฒนธรรมที่ไร้รูปธรรมโดยผ่านการรำรำหน้ากากทั่วไป อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในการแสดงพื้นบ้าน ที่คนในปัจจุบันคุ้นเคยเป็นอย่างดีอีกด้วย

ตั้งแต่อดีต ระบำหน้ากากในพงซาน จะมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับชายชื่อกานามว่า ซวิบาลี ต้องการทำให้ พระสงฆ์ชราที่ถูกขนานนามว่าเป็นพระอรหันต์เสื่อมลง จึงใช้หญิงสาวแสนสวยไปยั่วยวน จนท้ายที่สุด พระสงฆ์ก็เป็นอันต้องอาบัติไป ได้มีการกล่าวว่า การแสดงนี้ถูกออกแบบมาเพื่อปกป้องขนบธรรมเนียม ของประชาชนเสื่อมโทรม และกังวลเกี่ยวกับอนาคตของพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลให้ผู้แสดงระบำหน้ากาก พงซาน ถูกเนรเทศออกไปยังเมืองอื่น และหลังจากนั้นเขาพยายามที่จะฟื้นฟูระบำหน้ากากพงซานกลับมา โดยการเปลี่ยนจากหน้ากากไม้เป็นหน้ากากกระดาษ เขาเชิญผู้มีความสามารถมาร่วมแสดงปีละครั้ง เป็น เวลา 5 วัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเปิดการแสดงที่ตลาด

เมื่อ 200 – 300 ปีก่อน ระบำหน้ากากพงซานถือได้ว่าเป็นที่นิยมอย่างมากในบริเวณตลาดหลัก ขนาดใหญ่ จังหวัดฮวงไห่ ตามภูมิศาสตร์แล้ว พงซานเป็นพื้นที่ค้าขายสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม มีความเป็นไปได้ว่าในทางเศรษฐกิจจะมีส่วนช่วยในการรักษาระบำหน้ากากเอาไว้ นอกจากนี้พงซานยังมี ภูมิภาคที่เอื้ออำนวยต่อการเชื่อมต่อระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ จึงนิยมแสดงระบำหน้ากากในการ ต้อนรับทูตจากประเทศต่าง ๆ อีกด้วย

ระบำหน้ากากพงซาน ได้รับความนิยมนอย่างมากในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะการแสดงที่ลานกว้างของเมืองซาร็วอน บนภูเขาคยองอัม ในวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1936 ได้ถูกถ่ายทอดสดไปทั่วประเทศ และกลายเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก ในประเทศเกาหลีเหนือ ระบำหน้ากากพงซานถูกระงับการเผยแพร่ในช่วงกลางปี ค.ศ. 1960 และถูกฟื้นฟูขึ้นใหม่ในช่วงปี ค.ศ. 1988 ส่วนในประเทศเกาหลีใต้ ระบำหน้ากากพงซานได้ถูกนำเข้ามาเผยแพร่โดย คิมจินอค และมินซอนซิก ผู้อพยพจากเกาหลีเหนือ และถูกกำหนดให้เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ไร้รูปธรรมที่สำคัญ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ.1967 (อีคังซุน : 2548)

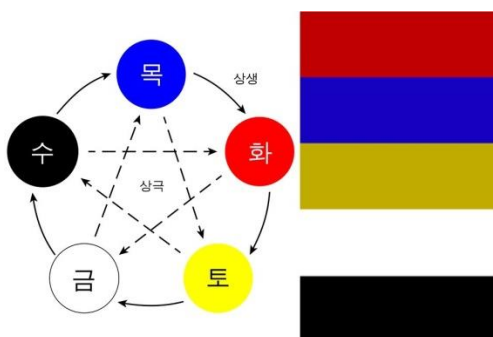
3.2 หน้ากากและเครื่องแต่งกายของระบำหน้ากากพงซาน

3.2.1 หน้ากากในระบำหน้ากากพงซาน

หน้ากากที่ใช้ในการแสดงระบำหน้ากาก จะสามารถทำให้รู้ได้ว่านักแสดงแต่ละคนรับบทเป็นตัวละครอะไร ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของระบำหน้ากาก

ระบำหน้ากากพงซานนั้น เดิมทีใช้ไม้เป็นวัสดุในการทำหน้ากาก ต่อมาถูกเปลี่ยนเป็นกระดาษ แต่หลังจากนั้นก็มีการเปลี่ยนวัสดุที่นำมาใช้ทำหน้ากากอีกครั้ง เป็นเปลือกผลน้ำเต้าและผ้าแทน ในปัจจุบันมีการนำวัสดุอื่น ๆ มาใช้ร่วมด้วย ได้แก่ ผ้า หนังสัตว์ ดินเหนียว และต้นไผ่

สีที่ใช้ในการทำหน้ากาก คือ โอบังแซก (오방색) หรือสีพื้นบ้านเกาหลีทั้ง 5 สี ได้แก่ สีน้ำเงิน สีแดง สีขาว สีดำ และสีเหลือง หน้ากากตัวละครที่มีความชั่วร้ายและเจ้าเล่ห์ จะใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ ส่วนสีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความประเสริฐ , คนที่ประพฤติดี รวมไปถึงความอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งอีกด้วย

ภาพที่ 3.1 โอบังแซก (오방색) สีประจำชาติเกาหลี

ที่มา : <https://www.hisour.com/obangsaek-27033/>

รูปร่างของหน้ากากที่ใช้ในระบำหน้ากากพงซานนั้น ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร ซังจวา , โชมู , แซนนิม , ซอบังนิม , ยองกัม , ทอลมอริจิบ , มูตัง , นัมคังโนอิน , วอนซุงอี และซาจา ล้วนสร้างโดยยึดหลักความเหมือนจริง แต่ก็มีหน้ากากอีกหลายตัวละครที่เน้นความไม่สมจริง มีลักษณะเว้า โคงงอ และนูนป่อง ทำให้โดดเด่น มีชีวิตชีวกว่าหน้ากากอื่น ๆ รูปร่าง เส้น และสีของหน้ากาก ถูกสร้างขึ้นเพื่อบ่งบอกถึงนิสัยของตัวละครนั้น ๆ (อิคังซุน : 2548)

3.2.2 รูปแบบหน้ากากและเครื่องแต่งกายตัวละครของระบำหน้ากากพงซาน

1. ซังจวา 4 คน (상좌 4개)

โครงหน้ากาทำมาจากเหล็ก พื้นหลังสีขาวของหน้ากากคือกระดาดษอันจี ใช้เส้นสีดำวาดเส้นผมตา ขอบตา คิ้ว และจมูก ริมฝีปากขนาดเล็กทาสีแดง หน้ากากสูง 25.20 มม. กว้าง 16 ซม.

เครื่องแต่งกาย ใส่กระโปรงสีน้ำเงินและเสื้อชั้นนอกสีขาวบนเสื้อคลุมยาวสีขาว ด้านบนลำตัวพันผ้าสีแดง แขนสองข้างพันผ้าสีขาว สวมหมวกขาว ใส่ถุงเท้าและรองเท้าขาว (อิคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.2 หน้ากากซาจวา

ที่มา : <https://slideplayer.com/slide/6345259/>

ภาพที่ 3.3 เครื่องแต่งกายหน้ากากซาจวา

ที่มา : <https://soon1991.tistory.com/m/699?category=101560>

2. มกจุง 8 คน (목중 8개 : พระภิกษุทั้ง 8)

คนที่ 1 หน้ากากมีสีส้มทั้งใบหน้า บริเวณส่วนล่างของใบหน้ามีจุดสีขาวและสีดำจำนวนมาก บริเวณหน้าผากมีเขา 4 อัน บริเวณแก้มมีเขาข้างละ 1 อัน และบริเวณคางมีเขา 1 อัน คิ้วทั้งสองข้างขีดด้วยเส้นแนวตั้งสีดำและขาว ดวงตาทำด้วยสีทอง สีดำ และสีแดง ขอบตาตัดเส้นด้วยสีดำ เจาะรูที่ตาและปาก ใช้กระดาษทำเป็นเส้นผมรอบศีรษะด้านบน หน้ากากสูง 29 ซม. กว้าง 21 ซม.

คนที่ 2 – 7 มีลักษณะไม่ต่างจากคนที่ 1 เพียงแต่มีเส้นผมคนละสีกันเท่านั้น ความสูงของหน้ากากแต่ละคนก็มีความแตกต่างกันอีกด้วย

หน้ากากคนที่ 2 สูง 30 ซม. กว้าง 22 ซม. หน้ากากคนที่ 3 สูง 18.5 ซม. กว้าง 19 ซม.

หน้ากากคนที่ 4 สูง 27 ซม. กว้าง 19 ซม. หน้ากากคนที่ 5 สูง 26 ซม. กว้าง 18 ซม.

หน้ากากคนที่ 6 สูง 25 ซม. กว้าง 18 ซม. หน้ากากคนที่ 7 สูง 27 ซม. กว้าง 19 ซม.

ส่วนคนที่ 8 ใช้หน้ากากพิเศษที่เรียกว่า “ความหวังแห่งสวรรค์” ลักษณะพิเศษของหน้ากากนี้ คือ ครึ่งซ้ายทาสีน้ำเงิน ครึ่งขวาทำด้วยสีแดง เส้นผมเป็นกระดาษสีดำ หน้ากากสูง 26 ซม. กว้าง 18.5 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมใส่เสื้อชั้นนอกและจัมบัง (กางเกงชุดผู้ชายเกาหลี ความยาวประมาณเข่า) และสวมเสื้อคลุมทับอีกชั้นหนึ่ง สวมทับด้วยทอกอริ (เสื้อพื้นบ้านเกาหลี ลักษณะคล้ายเสื้อหม้อฮ่อม) หากไม่ใส่เสื้อคลุม ให้ใส่ทอกอริความยาว 1 เมตร ซึ่งสีชุดของแต่ละคนจะแตกต่างกัน คนที่ 1 ใส่สีแดง , คนที่ 2 ใส่สีน้ำเงิน , คนที่ 3 ใส่สีเหลือง , คนที่ 4 ใส่สีเขียว , คนที่ 5 ใส่สีม่วง , คนที่ 6 ใส่สีเขียว , คนที่ 7 ใส่สีน้ำเงิน แขนเสื้อของแต่ละคนจะมีแถบสามสี ส่วนคนที่ 8 จะใส่เป็นทอกอริที่ครึ่งซ้ายเป็นสีน้ำเงิน และครึ่งขวาเป็นสีแดง ไม่มีแถบสามสีที่แขนเสื้อ แต่ละตัวละครจะคาดเข็มขัดคนละสี สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าตันปอ (อีคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.4 หน้ากากมกจุง

ที่มา : https://www.mask.org/museum/list_View.asp?intno=111

ภาพที่ 3.5 เครื่องแต่งกายหน้ากากมกุง

ที่มา : https://m.cha.go.kr/edu_heritage/html/pop_type_010401.html

3. คอซา 7 คน (거사 7개) : สาวกชาวพุทธทั้ง 7)

ใช้หน้ากากและเครื่องแต่งกายชุดเดียวกับ มกุง 8 คน (อีดังซุน : 2548)

4. ซาดัง (사당 : หญิงสาวแม่หม้ายที่นับถือศาสนาพุทธ)

หน้ากากมีสีขาวทั้งหน้า ใช้เส้นสีดำวาดผม คิ้ว ดวงตา และขอบตา ผมแสดกกลาง มัดมวยผมบนศีรษะกลางหน้าผาก แก้มสองข้างจุดด้วยสีแดง เจาะรูที่ตาและปาก หน้ากากสูง 23.5 ซม. กว้าง 15.5 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อชั้นนอกสีเขียว และกระโปรงสีแดง (อีดังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.6 หน้ากากซาดัง

ที่มา : <https://dmoo.tistory.com/m/entry/2013014-%ED%83%88>

ภาพที่ 3.7 เครื่องแต่งกายหน้ากากชาดัง

ที่มา : <https://m.blog.naver.com/cjihy2000/220734177698>

5. โนจัง (노장)

พื้นหลังของหน้ากากเป็นสีน้ำเงินเข้ม มีจุดสีขาวและสีทองเต็มใบหน้า ขนคิ้วสีขาว ดวงตาระบายด้วยสีขาวและสีทอง ตัดเส้นขอบดวงตาด้วยสีดำ บริเวณหน้าผากถูกแปะด้วยแผ่นทองคำเปลว 1 จุด บริเวณแก้มข้างละ 1 จุด และบริเวณคาง 3 จุด ปากที่ยื่นออกมามีลักษณะรูปตัว U คว่ำทาด้วยสีแดงสด เจาะรูบริเวณจมูกและปาก โดยที่ใช้รูตรงจมูกในการมอง หน้ากากสูง 28 ซม. กว้าง 20 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมจิ้งจัม (เสื้อคลุมสีเทาของพระสงฆ์) และทับด้วยจีวรสีแดง (อิคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.8 หน้ากากโนจัง

ที่มา : [http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?](http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537)

[blogid=0As18&articleno=18289537](http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537)

ภาพที่ 3.9 เครื่องแต่งกายหน้ากากโนจัง

ที่มา : [http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/CATEGORY/328/menu/254?](http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/CATEGORY/328/menu/254?brdType=R&thisPage=8&bbldx=2184&searchField=&searchText=&brdCodeValue=328)

[brdType=R&thisPage=8&bbldx=2184&searchField=&searchText=&brdCodeValue=328](http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/CATEGORY/328/menu/254?brdType=R&thisPage=8&bbldx=2184&searchField=&searchText=&brdCodeValue=328)

6. โชมู (소무 : นางสนม)

ใช้หน้ากากเดียวกันกับ ซาดัง

เครื่องแต่งกาย สวมใส่ชุดฮันบกอ่อนซิมที่สวยงามและกระโปรงสีแดง พร้อมกับใส่แขนเสื้อฮันซิม (แขนเสื้อยาวที่คาดด้วยแถบ 4 สี) (อิกซุน : 2548)

ภาพที่ 3.10 เครื่องแต่งกายหน้ากากโชมู

ที่มา : [http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/CATEGORY/328/menu/254?](http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/CATEGORY/328/menu/254?brdType=R&thisPage=8&bbldx=2184&searchField=&searchText=&brdCodeValue=328)

[brdType=R&thisPage=8&bbldx=2184&searchField=&searchText=&brdCodeValue=328](http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/CATEGORY/328/menu/254?brdType=R&thisPage=8&bbldx=2184&searchField=&searchText=&brdCodeValue=328)

7. ซินจางซู (신장수 : พ่อค้าขายรองเท้า)

หน้ากามีสีเนื้อทั้งหน้า คิ้วและเคราถูกวาดด้วยเส้นตรงแนวตั้งสีดำสลับสีขาว รอบขอบปากถูกวาดด้วยเส้นสีดำสลับขาว และมีผ้าสีขาวผูกไว้บนศีรษะ หน้ากากสูง 26 ซม. กว้าง 17 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อทอกอริสีเข้ม และสวมกางเกงสีขาว (อิกซุน : 2548)

ภาพที่ 3.11 หน้ากากชินจั้งซู

ที่มา : http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537

ภาพที่ 3.12 เครื่องแต่งกายหน้ากากชินจั้งซู

ที่มา : <http://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/1355>

8. วอนซุงอี (원숭이 : ลิง)

หน้ากากมีสีแดงทั้งหน้า หน้าผากย่น ได้จมูกเต็มไปด้วยจุดสีดำขาว ริมฝีปากวาดด้วยเส้นแนวตั้งสีขาวสลับสีดำ และรอบหน้ากอกประดับด้วยขนสีขาว หน้ากากสูง 21 ซม. กว้าง 16.5 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมใส่เสื้อผ้าสีแดงทั้งชุด (อีดังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.13 หน้ากากวอนซุงอี

ที่มา : https://www.mcst.go.kr/usr/child/s_culture/korlmg/talchum.jsp

ภาพที่ 3.14 เครื่องแต่งกายหน้ากากวอนซุงอี

ที่มา : <http://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/1355>

9. ซวีบาลี (췁뵁)

หน้ากากมีลักษณะคล้ายกับหน้ากากมกจุง แตกต่างกันว่าซวีบาลีจะมีขนหางวัวอยู่ด้านบนศีรษะ และมีจำนวนรอยนูนบนใบหน้ามากกว่า คือเหนือหน้าผาก 4 จุด กลางหน้าผาก 6 จุดเรียงลงมาเป็นแนวตั้ง ข้างปาก 2 จุด และใต้คางอีก 1 จุด หน้ากากสูง 34 ซม. กว้าง 25 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อทอกรีสีแดงสด มีลายวงกลมสีทองทั้งตัวเสื้อจนถึงแขนเสื้อ ปลายแขนเสื้อเป็นผ้ายาวสีขาว และคาดเอวด้วยผ้าสีเขียว (อ็คังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.15 หน้ากากซวีบาลี

ที่มา : <https://dmoo.tistory.com/m/entry/2013014-%ED%83%88>

ภาพที่ 3.16 เครื่องแต่งกายหน้ากากขีบาลี

ที่มา : <https://m.blog.naver.com/gallerymean/90121358258>

10. แสงวอน (แสง วณ : ชุมนางคนโต , นักวิชาการ)

หน้ากากมีสีขาวทั้งใบหน้า วาดเส้นสีแดงสองเส้นลากยาวตั้งแต่จมูกลงมาถึงปาก เส้นสองเส้นนี้เหมือนร่องที่แสดงให้เห็นว่าเขาถูกแทงด้วยหอก เคราและคิ้วประดับด้วยขนสีขาว นัยน์ตาทำด้วยแผ่นทองคำเปลว วาดเส้นขอบดวงตาด้วยสีดำ ศีรษะสวมจอบจากวาน (หมวกชุนนาง) หน้ากากสูง 23 ซม. กว้าง 16 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อคลุมยาวสีขาว และกางเกงสีขาว (อัครังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.17 หน้ากากแสงวอน

ที่มา : http://www.ohmynews.com/NWS_Web/View/at_pg.aspx?CNTN_CD=A0000405548

ภาพที่ 3.18 เครื่องแต่งกายหน้ากากแขงวอน

ที่มา : http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?_method=view&GAL_IDX=131006000883948#hedaer

11. ซอบัง (서방 : ขุนนางคนที่ 2)

หน้ากากเป็นสีขาวทั้งใบหน้า มีเส้นสีแดงลากยาวตั้งแต่จมูกลงมาถึงปากเพียงเส้นเดียว เคราและคิ้วเป็นขนสีดำ ศิระษะสวมหมวกขุนนางทรงสูง หน้ากากสูง 24.5 ซม. กว้าง 17 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมใส่เสื้อผ้าเหมือนกับแขงวอน (อีดังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.19 หน้ากากซอบัง

ที่มา : http://www.ohmynews.com/NWS_Web/View/at_pg.aspx?CNTN_CD=A0000405548

ภาพที่ 3.20 เครื่องแต่งกายฮอบัง

ที่มา : [http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?
_method=view&GAL_IDX=131006000883951#hedaer](http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?_method=view&GAL_IDX=131006000883951#hedaer)

12. โทรยอนนิม (도련님 : ชุณนางคนที่ 3)

หน้ากากเป็นสีชมพูอ่อน ใช้สีดำวาดผมแฉกกลางบริเวณศีรษะ จุดเด่นของหน้ากากนี้คือปากสีแดงสดที่เปี้ยวไปทางซ้าย คิ้วและขอบตาใช้สีดำตัดเส้น หน้ากากสูง 24.5 ซม. กว้าง 17 ซม.

เครื่องแต่งกาย ใส่ชุดสีขาว และสวมทับด้วยเสื้อคลุมยาวแขนกุด ศีรษะสวมหมวกฟักกอน ปลายขาผูกด้วยแสงจอน และสวมชุดโทรยอง (ชุดโบราณสำหรับชายหนุ่มวัยรุ่น) (อีคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.21 หน้ากากโทรยอนนิม

ที่มา : http://www.ohmynews.com/NWS_Web/View/at_pg.aspx?CNTN_CD=A0000405548

ภาพที่ 3.22 เครื่องแต่งกายโทรยอนนิม

ที่มา : [http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?
_method=view&GAL_IDX=131016000885533#hedaer](http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?_method=view&GAL_IDX=131016000885533#hedaer)

13. มัลตุ๊กอี (말뚝이)

หน้ากากมักจะเป็นสีดำหรือสีน้ำตาลเข้ม รอบริมฝีปากเต็มไปด้วยจุดสีขาว มีรอยนูนที่แปะทองคำเปลวอยู่บริเวณกลางหน้าผาก คิ้วและไต่ตาถูกขีดด้วยเส้นตรงแนวตั้งสีดำสลับขาว บนศีรษะมีผ้าสีขาวผูกไว้ หน้ากากสูง 25 ซม. 17 ซม.

เครื่องแต่งกาย ใส่กางเกงสีขาว สวมเสื้อทอกอริสีดำ ปลายขาผูกด้วยแสงจอน (อั้งซุน : 2548)

ภาพที่ 3.23 หน้ากากมัลตุ๊กอี

ที่มา : [http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?
blogid=0As18&articleno=18289537](http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537)

ภาพที่ 3.24 เครื่องแต่งกายมัลตุ๊กอี

ที่มา : [http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?
_method=view&GAL_IDX=131016000885533#hedaer](http://www.doopedia.co.kr/photobox/comm/community.do?_method=view&GAL_IDX=131016000885533#hedaer)

14. มียัลฮัลมี (미얄할미) : คุณยายมียัล

หน้ากากมักใช้สีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม ทัวทั้งใบหน้าเต็มไปด้วยจุดสีขาวและสีแดง หน้าผากย่น ตา กลวง ริมฝีปากสีแดงสด ดวงตาสีขาวตัดขอบด้วยสีดำ นัยน์ตาทำจากทองคำเปลว ใช้ด้ายสีดำและสีขาว บิดเป็นเกลียวทำเป็นเส้นผม ศีรษะพันด้วยผ้าสีแดง หน้ากากสูง 25 ซม. กว้าง 16.5 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมใส่เพียงเสื้อคลุมตัวนอกสีขาว และกระโปรงสีดำ (อีคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.25 หน้ากากมียัลฮัลมี

ที่มา : [http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?
blogid=0As18&articleno=18289537](http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537)

ภาพที่ 3.26 เครื่องแต่งกายหน้ากากมีัลฮัลมี

ที่มา : <http://www.k-heritage.tv/brd/board/275/L/menu/2476?brdType=R&bbldx=2185>

15. ยองกัม (영감 : ชายชรา)

หน้ากากเป็นสีขาวทั้งใบหน้า คิ้วและเคราเป็นขนสีขาว ในปากไม่มีฟัน ดวงตาถูกเจาะเพื่อใช้ในการมอง บนศีรษะเป็นทรงสูงทำจากขนสีน้ำตาล หน้ากากสูง 25 ซม. กว้าง 17 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อคลุมยาวสีขาว และกางเกงสีขาว (อัครังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.27 หน้ากากยองกัม

ที่มา : http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?

blogid=0As18&artcleno=18289537

ภาพที่ 3.28 เครื่องแต่งกายหน้ากากยงกัม

ที่มา : http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?

[blogid=07ToW&articleno=12669307](http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=07ToW&articleno=12669307)

16. ทอลมอริจิบ (탈머리집 : หญิงสาวลักเปื้อน)

หน้ากากเป็นสีขาวทั้งใบหน้า ใช้หมึกสีดำวาดผมแฉกกลาง คิ้ว และดวงตา ปากสีแดงสดขนาดเล็ก เส้นผมใช้ด้ายสีดำถักเป็นเปีย ตัดด้วยโบว์สีแดงบนศีรษะ หน้ากากสูง 24 ซม. กว้าง 15 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อชั้นนอกสีเหลือง และใส่กระโปรงสีแดง (อ้างอิง : 2548)

ภาพที่ 3.29 หน้ากากทอลมอริจิบ

ที่มา : <https://m.blog.naver.com/flower5353/140172053726>

ภาพที่ 3.30 เครื่องแต่งกายหน้ากากทอลมอริจิบ

ที่มา : [http://waks.aks.ac.kr/rsh/dir/rview.aspx?rshID=AKS-2010-AHZ-2102
&datalD=0572@AKS-2010-AHZ-2102_DES](http://waks.aks.ac.kr/rsh/dir/rview.aspx?rshID=AKS-2010-AHZ-2102&datalD=0572@AKS-2010-AHZ-2102_DES)

17. นัมกังโนอิน (남강노인 : ชายแก่จากทางใต้)

หน้ากากเป็นสีขาวทั้งใบหน้า ใช้เส้นสีดำวาดรอยย่นบริเวณหน้าผาก คิ้วและเคราเป็นขนสีขาว ใช้เส้นสีดำตัดเส้นดวงตารวมไปถึงวาดนัยน์ตา หางตาตก หน้ากากสูง 28.5 ซม. กว้าง 18 ซม.

เครื่องแต่งกาย สวมเสื้อคลุมยาวสีขาว และปลายขาผูกด้วยแสจอน (อีคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.31 หน้ากากนัมกังโนอิน

ที่มา : [http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?
blogid=0As18&articleno=18289537](http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537)

ภาพที่ 3.32 เครื่องแต่งกายหน้ากากนัมกังโนอิน

ที่มา : http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=07ToW&articleno=12669311

18. ซาจา (사자 : สิงโต)

หน้ากอกซาจาทำมาจากกระดาษและไม้ โดยมีขนสีขาวรอบหน้ากอกทำจากผ้าสีขาว ส่วนแผงคอทำจากผ้าสีขาวเช่นกัน ริมฝีปากเปิดออกเพื่อเผยให้เห็นฟันสีขาวและลิ้นสีแดงข้างใน ดวงตาทำจากทองคำเปลว หน้ากอกสูง 54 ซม. กว้าง 48.5 ซม.

เครื่องแต่งกาย เป็นชุดที่เต็มไปด้วยขนที่ทำจากผ้าสีขาวทั้งตัว (อีคังซุน : 2548)

ภาพที่ 3.33 หน้ากอกซาจา

ที่มา : http://m.blog.daum.net/_blog/_m/articleView.do?blogid=0As18&articleno=18289537

ภาพที่ 3.34 เครื่องแต่งกายหน้ากอกซาจา

ที่มา : http://www.doopedia.co.kr/m/photobox/gallery/gallery.do?_method=view&GAL_IDX=131006000883991

3.3 บทละครของระบำหน้ากากพงซาน

ระบำหน้ากากพงซาน เป็นระบำหน้ากากในหมวดเดียวกับซานแดโดกัม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คน แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึก ผ่านการเสียดสีเกี่ยวกับการดูถูกเหยียดหยามของผู้ชายต่อผู้หญิง หรือชนชั้นสูงต่อสามัญชน เสียดสีการทำผิดบาปในคราบน้ำกแสงบุญ รวมไปถึงความเป็นอยู่ของคนทั่วไป ด้วย อาจกล่าวได้ว่าเป็นละครที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชนชั้นที่มีอิทธิพลเหนือกว่าผู้อื่น และความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมในช่วงเวลานั้น ซึ่งระบำหน้ากากพงซานแบ่งเรื่องราวออกเป็น 7 ตอน แต่ละตอนก็สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวที่ต่างกันออกไป ดังนี้

3.3.1 ตอนที่ 1 The Sangjwa-chum (상좌춤 : การร่ายรำของซังจวา)

เป็นการแสดงที่กล่าวถึงเทพเจ้าที่สำคัญต่อการเริ่มต้นการแสดงทั้ง 4 ทิศ การแสดงนี้เปรียบได้กับการชำระล้างเวทีก่อกรรมชั่วร้าย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นพิธีกรรมขับไล่ผี ซึ่งหมายถึงการขับไล่วิญญาณชั่วร้ายออกไป (จอนคยองอูด : 2548)

ภาพที่ 3.35 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 1 The Sangjwa-chum

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.3.2 ตอนที่ 2 The Palmeokjung-chum (팔목중춤 : การร่ายรำของพระมกัจจุทั้ง 8)

เป็นเรื่องราวของมกัจจุหรือพระภิกษุทั้ง 8 คน โดยการแสดงจะเริ่มด้วยมกัจจุแต่ละคนจะเข้าเวทีตามลำดับ และท่วงลีลาที่ได้รับการขัดเกลามาจากเพลงบัลลาดที่ได้รับความนิยม จากนั้นพวกเขาก็เริ่มร่ายรำกันอย่างอิสระและสนุกสนาน พร้อมบรรยายระหว่างการแสดงว่าพวกเขาควรจะมีเฉลิมฉลองและมีความสุขไปกับบรรยากาศที่งดงามเช่นนี้ การแสดงนี้ถือได้ว่าเป็นการแสดงที่ทรงพลังที่สุดในบรรดากการแสดงทั้งหมดของระบำหน้ากากพงซาน (จอนคยองอูค : 2548)

ภาพที่ 3.36 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 2 The Palmeokjung-chum

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.3.3 ตอนที่ 3 The Sadung-chum (사당춤 : การร่ายรำของชาดั่ง)

เป็นเรื่องราวของชาดั่ง หญิงสาวแม่หม้ายผู้นับถือศาสนาพุทธ นักแสดงที่รับบทชาดั่งจะเดินเข้าเวทีมาพร้อมกับใบหิวไซเท้าแห่ง ร่ายรำอย่างไม่เป็นแบบแผนและไม่ตรงจังหวะ จากนั้นสาวกชาวพุทธอีก 7 คน จะเข้ามาแบกชาดั่งนั่งบนเกี้ยว และชายพ่อหม้ายก็ปรากฏตัวขึ้น พวกเขาจึงวิ่งไล่จับตัวชายคนนั้น จนในที่สุดชายคนนั้นก็ออกไปจากเวที ชาดั่งและสาวกชาวพุทธสวมใส่หน้ากากและร่วมร้องเพลงกันอย่างสนุกสนาน ด้วยบทเพลงซอโดจับกา (서도잡가 : เพลงพื้นบ้านจากจังหวัดทางตะวันตกเฉียงเหนือ) ซึ่งเป็นการรวมเพลงพื้นบ้าน 4 เพลงเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มด้วยเพลงนอลรยั้ง (놀랑) เป็นเพลงแรก ต่อด้วยเพลงอัพซันทารยอง (앞산타령) , เพลงทวิซซันทารยอง (뒤산타령) และเพลงคยองบัลริม

(경 발림) ตามลำดับ ซึ่งเพลงสุดท้ายสามารถเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า เพลงจาจินชั้นทาร์ยอง (자진 산타령)
(จอнокยงออค : 2548)

ภาพที่ 3.37 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 3 The Sadung-chum
ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.3.4 ตอนที่ 4 The Nojang-chum (노장춤 : การรำรำของโนจัง)

การแสดงนี้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ช่วงการแสดง ได้แก่ การรำรำของโนจัง , การรำรำของพ่อค้าขายรองเท้า (ซินจั้งชู) และการรำรำของชวีบาลี ตามลำดับ ช่วงการรำรำของโนจัง เป็นการพรรณนาถึงความต้อบของโนจัง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยได้รับการยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปที่ยังมีชีวิต แต่ต่อมาถูกล่องลงโดยโซมู (นางสนม) และได้รับความหายนะในที่สุด ส่วนช่วงการรำรำของพ่อค้าขายรองเท้า นั้น เป็นเรื่องราวของชายขายรองเท้าที่ส่งลิงมาเพื่อรับเงินจากโนจัง จากการซื้อรองเท้าของโซมู แต่เมื่อลิงได้อ่านจดหมายจากโนจังที่เขียนว่าจะพาตด้วยท่อนพิน มันจึงวิ่งหนีไปด้วยความกลัว ช่วงสุดท้าย การรำรำของชวีบาลี เป็นเรื่องราวของชวีบาลี ผู้ต่อสู้กับโนจัง และสามารถขับไล่โนจังออกไปได้ จากนั้นชวีบาลีก็ตกหลุมรักกับโซมู จนได้ให้กำเนิดบุตรหนึ่งคน และเวลาต่อมาเขาสอนการคัดลายมือให้แก่ลูกของเขา (จอнокยงออค : 2548)

ภาพที่ 3.38 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 4 The Nojang-chum

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.3.5 ตอนที่ 5 The Saja-chum (사자춤 : การร่ายรำของสิงโต)

เป็นเรื่องราวที่ต่อมาจาก 4 ตอนก่อนหน้า เนื่องจากพระภิกษุทั้ง 8 คน , โนจัง และชวีบาลี ฝ่าฝืนพระบัญญัติทางพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าจึงส่งสิงโตมาลงโทษ ตอนแรกพระภิกษุไม่รู้ว่าคือสิงโต แต่เมื่อได้พูดคุยจึงได้รู้ว่าคนที่ตนพูดคุยอยู่นั้นคือใคร จึงขอให้อภัยและบอกว่า ชวีบาลีเป็นคนขย่งให้ไปหลอกโนจัง เพื่อทำเรื่องผิดพลาด สิงโตจึงให้อภัย และร่วมร่ายรำกับพวกเขา (จอนคยองอูค : 2548)

ภาพที่ 3.39 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 5 The Saja-chum

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.3.6 ตอนที่ 6 The Yangban-chum (양반춤 : การร่ายรำของขุนนาง)

เริ่มแรกของการแสดงตัวละครมัลตุ๊กอี จะเดินเข้ามาบนเวที เริ่มพูดเกริ่นด้วยอารมณ์ขันและความขี้ขวน พูดถึงความเสื่อมโทรม ความไม่ยุติธรรม การทุจริต และสิ่งที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ของสังคมขุนนาง เหล่าขุนนางจึงกลายเป็นเป้าสำคัญในการเหน็บแนมนี้ เริ่มจากเรื่องความไม่ปกติทางรูปลักษณะหน้าตา ไม่ว่าจะเป็นปากแหว่ง หรือการบิดเบี้ยวของจมูกและปาก มัลตุ๊กอียังพูดเยาะเย้ยถากถางเหล่าขุนนางต่อ โดยเลือกพูดถึงสถานที่ที่เสื่อมโทรม เช่นคอกม้าที่ใช้ทั้งพักอาศัย เขียนบทกวี ทำลายตัวอักษรเงินเพื่อความสนุกสนาน และสุดท้ายเขายังได้ทำการจับกุมตัวชวิบาลี ข้าราชการยกยอกเงินของรัฐบาลอีกด้วย (จนคยองออค : 2548)

ภาพที่ 3.40 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 6 The Yangban-chum

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.3.7 ตอนที่ 7 The Yeonggam and Halmi-chum (영감과 미알할미춤 : การร่ายรำของชายชราและคุณยายมีัยัล)

เป็นเรื่องราวของชายชราและคุณยายมีัยัล ซึ่งเดิมทีคุณยายมีัยัลเป็นหมอผี และชายชราเป็นคนจรจัด ทั้งคู่พลัดพรากจากกันในช่วงสงคราม แต่ในที่สุดพวกเขาก็ได้มาพบกันอีกครั้ง หลังจากที่ตามหากันมาเป็นเวลานาน โชคร้ายที่ทั้งคู่กลับต้องมาทะเลาะกัน เพราะชายชราพาภรรยาคนใหม่ นามว่า ทอลมอริจิบ มาอยู่กับเขาด้วย และชายชราก็ได้ทุบตีคุณยายมีัยัลจนถึงแก่ความตาย นัมกังโนอินจึงปรากฏตัวขึ้น เขาเรียกหมอผีมาเพื่อทำพิธีจันโอกกีกูซ (잔오귀굿 : พิธีกรรมที่หมอผีทำขึ้นเพื่อปลอบใจคนตาย) ซึ่งการร่ายรำของพิธีกรรมนี้ จะแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดีของไพร่ และการกระทำรุนแรงของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิง (จอนคยองอูค : 2548)

ภาพที่ 3.41 แสดงการแสดงระบำหน้ากากพงซานตอนที่ 7 The Yeonggam and Halmi-chum

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wOfO8IRmuoU>

3.4 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา รูปแบบหน้ากาก เครื่องแต่งกาย และบทละครของระบำหน้ากากพงซาน ทำให้เห็นว่าระบำหน้ากากพงซานเป็นระบำหน้ากากที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวและยังให้ความสนุกสนาน สามารถทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมไปกับการแสดงได้ เป็นละครที่สะท้อนให้เห็นถึงความอัปยศของพุทธศาสนา ความไม่เป็นธรรมของเหล่าชนชั้นสูง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสามัญชนอีกด้วย แม้ในอดีตจะเคยถูกระงับการแสดง ทำให้ระบำหน้ากากพงซานหายสาบสูญไป แต่ก็สามารถกลับมาฟื้นฟูจนทำให้ระบำหน้ากากพงซานเป็นที่นิยมขึ้นมาใหม่อีกครั้ง จุดเด่นของระบำหน้ากากพงซานคือลักษณะของหน้ากาก หน้ากากแต่ละตัวละครจะแตกต่างกันออกไป โดยหน้ากากแต่ละอันนั้นจะมีความหมายโดยนัยที่แอบแฝงเอาไว้ เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ๆ ให้ผู้ชมสามารถรับรู้ได้แม้มองเพียงหน้ากาก เครื่องแต่งกายมีทั้งเสื้อผ้าของเหล่าชนชั้นสูง และเสื้อผ้าของสามัญชนทั่วไป เนื่องจากบทละครแต่ละตอน มีความแตกต่างกันออกไป ตามเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อความหมายให้ผู้ชมได้เข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นการบูชาเทพเจ้า ปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย การร้องรำทำเพลงเพื่อสร้างความสุขให้แก่ผู้ชม และยังมีกรเหน็บแนมเสียดสีพระภิกษุที่ทำผิดต่อพระบัญญัติของพุทธศาสนา ชนชั้นขุนนางที่ถูกเหยียดหยามชนชั้นสามัญชน รวมไปถึงสะท้อนพฤติกรรมอันเลวร้ายของเพศชายที่กระทำต่อเพศหญิงอีกด้วย

บทที่ 4

การสื่อความหมายผ่านท่าร้ายรำของการแสดงระบำหน้ากากพงซาน

โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ ของ Ferdinand de Saussure ในการวิเคราะห์

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน” ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา รูปแบบหน้ากาก เครื่องแต่งกาย บทละครของระบำหน้ากากพงซาน รวมไปถึงท่าร้ายรำของแต่ละตัว และนำมาวิเคราะห์ความหมาย โดยนำเสนอในรูปแบบตารางเพื่อความชัดเจน และเข้าใจง่าย ซึ่งแยกเป็นหัวข้อดังนี้

- 4.1 วิเคราะห์ความหมายหน้ากากของระบำหน้ากากพงซาน
- 4.2 วิเคราะห์ความหมายเครื่องแต่งกายของระบำหน้ากากพงซาน
- 4.3 วิเคราะห์ความหมายท่าร้ายรำของระบำหน้ากากพงซาน
 - 4.3.1 ท่าร้ายรำพื้นฐาน
 - 4.3.2 ท่าร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น
- 4.4 สรุปท้ายบท

4.1 วิเคราะห์ความหมายหน้ากากของระบำหน้าากกพงซาน

ตารางที่ 4.1 : แสดงลักษณะและความหมายหน้าากกของระบำหน้าากกพงซาน

ชื่อหน้าากก	รูปหน้าากก	ลักษณะหน้าากก	ความหมาย
1. ชังจวา		พื้นหลังสีขาว เส้นผม ตา ขอบตา คิ้ว และจมูกตัดเส้น ดำ ริมฝีปากขนาดเล็กทาสี แดง	สีขาว แสดงถึงความบริสุทธิ์ เพราะชังจวาเป็นผู้ทำพิธี บูชาเทพเจ้าทั้ง 4 ทิศ
2. มกจุง และคอซา		พื้นหลังสีส้ม ใบหน้ามีจุดสี ขาวและสีดำจำนวนมาก หน้าผาก แก้ม และคางมี เขา คิ้วขีดด้วยเส้นแนวตั้งสี ดำขาว ดวงตาทาสีทอง ดำ และแดง มีเส้นผมรอบ ศีรษะด้านบน	สีแดงของหน้าากกแสดงถึง การปิดป่าสิ่งชั่วร้าย เพราะ ตัวละครเป็นพระสงฆ์ แต่ รอยนูนและจุดบนบ่ายหน้า แสดงให้เห็นถึงความอัปยศ ที่ตัวละครทำได้
3. ซาดัง และโซมุ		พื้นหลังสีขาว คิ้ว ดวงตา และขอบตาตัดเส้นดำ ผม แสกกลาง มัดมวยผมบน ศีรษะ กลางหน้าผากและ แก้มจุดด้วยสีแดง	สีขาว แสดงถึงความบริสุทธิ์ ผุดผ่องของหญิงสาว เพราะ ซาดังเป็นผู้อุทิศตนให้แก่ พระพุทธศาสนา และโซมุ เป็นหญิงสาววัยรุ่น
4. โนจัง		พื้นหลังสีน้ำเงินเข้ม มีจุดสี ขาวทองเต็มใบหน้า ขนคิ้วสี ขาว ดวงตาสีขาวและทอง เส้นขอบตาด้วยสีดำ หน้าผาก แก้ม และคางแปะ ด้วยแผ่นทองคำเปลว ปาก รูปตัว U ครึ่งสีแดง	สีหน้าากกที่เข้ม แสดงถึง ความอัปยศของตัวละคร เพราะโนจังเป็นพระสงฆ์ที่ สร้างความเสื่อมเสียให้พุทธ ศาสนา ปากที่จอกว่าแสดง ถึงความน้อยเนื้อต่ำใจใน โชคชะตา

5. ซินจั้งซู		พื้นหลังสีเนื้อ คิ้ว คราและขอบปาก วาดด้วยเส้นสีดำ ขาว มีผ้าสีขาวผูกไว้บนศีรษะ	หน้ากากไม่ได้มีความพิเศษ เพราะตัวละครเป็นเพียงพ่อค้าธรรมดาทั่วไป
6. วอนซุงอี		พื้นหลังสีแดง หน้าผากยื่น มีจุดสีดำขาวใต้จมูก ริมฝีปากวาดด้วยเส้นสีขาวดำ มีขนสีขาวรอบหน้ากาก	หน้ากากเป็นรูปใบหน้าของลิง แสดงให้ผู้ชมรู้ว่าตัวละครเป็นสัตว์ชนิดใด
7. ซวีบาลี		คล้ายกับหน้ากากมกจู แต่มีขนหางยาวอยู่บนศีรษะ มีรอยนูนบนใบหน้าที่เหนือหน้าผาก กลางหน้าผากข้างปากและใต้คาง	เป็นหน้ากากที่มีลักษณะเฉพาะ แสดงถึงความเกินจริงของระบำ หน้ากากพงซาน ตุ่มนูนบนใบหน้าเปรียบได้กับความผิดที่ตัวละครทำได้
8. แชงวอน		พื้นหลังสีขาว เส้นสีแดงสองเส้นลากยาวตั้งแต่จมูกถึงปาก เหมือนร่องที่ถูกแทงด้วยหอก คราและคิ้วเป็นขนสีขาว นัยน์ตาทำด้วยแผ่นทองคำเปลว ศีรษะสวมจอบจากวาน	สีขาว แสดงถึงความบริสุทธิ์ ดึงงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ชนชั้นสูงควรจะเป็น หากแต่รอยแผลทั้งสองก็เปรียบเหมือนความผิดต่าง ๆ ที่ตัวละครได้ทำ หมวกที่สวมใส่แสดงถึงยศทางสังคม
9. ซอบัง		พื้นหลังสีขาว มีเส้นสีแดงลากยาวตั้งแต่จมูกถึงปาก คราและคิ้วเป็นขนสีดำ สวมหมวกขุนนางทรงสูง	มีความหมายเหมือนกัน หน้ากากแชงวอน แต่ หน้ากากซอบังมีรอยแผลเพียงหนึ่ง แสดงถึงความผิดที่ทำ แต่อย่างน้อยกว่าแชงวอน

10. โทรยอนิม		<p>พื้นหลังสีชมพูอ่อน วาดผม แสดกลางด้วยสีดำ ปากที่ เบี้ยวไปทางซ้ายสีแดง คิ้ว และขอบตาใช้สีดำตัดเส้น</p>	<p>เช่นเดียวกับกับหน้ากาก แสวงอน แต่หน้ากากโทร ยอนิมไม่มีรอยแผล มีแต่ ปากที่บิดเบี้ยว แสดงถึงการ พูดจาที่ไร้ความจริงใจ และ ไร้ความน่าเชื่อถือ</p>
11. มัลตุ๊กอี		<p>พื้นหลังเป็นสีดำหรือน้ำตาล เข้ม มีจุดสีขาวรอบริมฝีปาก มีรอยนูนที่แปะทองคำเปลว อยู่กลางหน้าผาก คิ้วและได้ ตาขีดด้วยเส้นสีดำขาว บน ศีรษะมีผ้าสีขาวผูกไว้</p>	<p>สีดำของหน้ากาก แสดงถึง ความมีอำนาจของตัวละคร เพราะบทบาทของตัวละคร คือผู้มาเปิดโปงความอับยศ ต่าง ๆ ที่ถูกปิดบังเอาไว้</p>
12. มียัลฮัลมี		<p>พื้นหลังสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ใบหน้าเต็มไปด้วยจุดสีขาว แดง หน้าผากย่น ตากลวง ปากสีแดงสด ดวงตาสีขาว ตัดขอบสีดำ นัยน์ตาทำจาก ทองคำเปลว เส้นผมใช้ด้าย สีดำขาวบิดเป็นเกลียว ศีรษะพันด้วยผ้าสีแดง</p>	<p>สีดำหรือสีน้ำเงินเข้มของ หน้ากากแสดงถึงความ โศกเศร้าของตัวละคร เพราะถูกสามีทิ้ง และผมสี เทาแสดงถึงความแก่ชรา</p>
13. ยองกัม		<p>พื้นหลังสีขาว คิ้วและเครา เป็นขนสีขาว ในปากไม่มี ฟัน ด้านบนศีรษะเป็นทรง สูงทำจากขนสีน้ำตาล</p>	<p>หวดเคราแสดงถึงความแก่ ชราของตัวละคร</p>

14. ทอลมอริจิบ		พื้นหลังสีขาว ใช้สีดำวาดผม แสกกลาง คิ้ว และดวงตา ปากสีแดงสด เส้นผมใช้ด้าย สีดำถักเป็นเปีย ติดด้วยโบว์ สีแดงบนศีรษะ	สีขาวของหน้ากากแสดงถึงความบริสุทธิ์ของเด็กสาว และผมเปียแสดงถึงช่วงวัยที่ยังเด็กมาก
15. นัมกังโนอิน		พื้นหลังสีขาว มีรอยย่นบน หน้ากาก คิ้วและเคราเป็น ขนสีขาว หางตาคง	หนดเคราและรอยย่น แสดงถึงความแก่ชรา
16. ซาจา		มีขนสีขาวรอบหน้ากากและ แฉงคอทำจากผ้าสีขาว ริมฝีปากเปิดออกเผยให้เห็น พื้นสีขาวและลึนสีแดงข้างใน ดวงตาทำจาก ทองคำเปลว	รูปร่างหน้าตาที่น่ากลัว แสดงให้เห็นถึงความน่าเกรงขามของตัวละคร

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

4.2 วิเคราะห์ความหมายเครื่องแต่งกายของระบำหน้ากากพงซาน

ตารางที่ 4.2 : แสดงลักษณะและความหมายเครื่องแต่งกายของระบำหน้ากากพงซาน

ชื่อหน้ากาก	รูปเครื่องแต่งกาย	ลักษณะเครื่องแต่งกาย	ความหมาย
1. ซังจวา		ใส่กระโปรงสีน้ำเงิน เสื้อชั้นนอกสีขาวบนเสื้อคลุม ยาวสีขาว ลำตัวพันผ้าสีแดง แขนสองข้างพันผ้าสีขาว สวมหมวกขาว ใส่ถุงเท้า และรองเท้ายาวสีขาว	สีขาวแสดงถึงความบริสุทธิ์ของตัวละคร และสีแดงแสดงถึงการปิดเป้าสิ่งชั่วร้าย

2. มกจูง และคอกซา		<p>สวมใส่เสื้อชั้นนอก จัมบัง และสวมเสื้อคลุมทับอีกชั้น สวมทับด้วยทอกอริ หากไม่ใส่เสื้อคลุม ให้ใส่ทอกอริ ความยาว 1 เมตร ซึ่งสีชุดของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แขนเสื้อมีแถบสามสี ส่วนคนที่ 8 จะใส่ทอกอริที่ครึ่งซ้ายเป็นสีน้ำเงิน ครึ่งขวาเป็นสีแดง ไม่มีแถบสามสีที่แขนเสื้อ แต่ละตัวละครคาดเข็มขัดคนละสี สวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าต้นปอ</p>	<p>เป็นชุดพระสงฆ์ที่มีลักษณะเฉพาะ และเป็นเอกลักษณ์ของระบำหน้ากากพงซาน สีของชุดมาจากสีประจำชาติเกาหลี (โอบังแซก) แสดงให้เห็นถึงบทบาททางสังคมของตัวละครว่าเป็นพระสงฆ์ แต่แฝงความเป็นเอกลักษณ์เอาไว้</p>
3. ซาดัง		<p>สวมเสื้อชั้นนอกสีเขียว และกระโปรงสีแดง</p>	<p>ชุดหญิงสาวชาวบ้านทั่วไป แสดงถึงสถานภาพทางสังคมของตัวละคร</p>
4. โนจัง		<p>สวมจิ้งฉ้ม ทับด้วยจีวรสีแดง</p>	<p>แม้จะเป็นชุดของพระสงฆ์ แต่สีเทาแสดงถึงความเสื่อมของตัวละคร</p>
5. โซมู		<p>สวมใส่ชุดฮันบกฮันซัมที่สวยงามและกระโปรงสีแดง พร้อมกับใส่แขนเสื้อฮันซัม</p>	<p>ชุดมีความคล้ายคลึงกับชุดของหญิงสาวในวัง เพราะตัวละครเป็นหญิงสาวที่อยู่ในวังหรือนางสนม</p>

6. ซินจั้งซู		สวมเสื้อทอกอริสีเข้ม และสวมกางเกงสีขาว	เป็นชุดของพ่อค้าหาบเร่ในสมัยก่อน เพราะตัวละครเป็นพ่อค้าขายรวงเท้า
7. วอนซุงอี		สวมใส่เสื้อผ้าสีแดงทั้งชุด	เป็นชุดตัวละครลิง ที่มีสีแดงทั้งตัว เปรียบได้กับขนของลิงที่มีสีแดงเหมือนกันทั้งตัว
8. ซวีบาลี		สวมเสื้อทอกอริสีแดงสด มีลายวงกลมสีทองทั้งตัวเสื้อ จนถึงแขนเสื้อ ปลายแขนเสื้อเป็นผ้ายาวสีขาว และคาดเอวด้วยผ้าสีเขียว	เป็นชุดชาวบ้านทั่วไป แต่สร้างความเป็นเอกลักษณ์ด้วยสีสดใส เพราะตัวละครมีความโดดเด่นและสำคัญ
9. แฉงวอน และซอบัง		สวมเสื้อคลุมยาวสีขาว และกางเกงสีขาว	เป็นชุดของชนชั้นสูง แสดงสถานภาพทางสังคมของตัวละคร

10. ไทรยอนนิม		ใส่ชุดสีขาว และสวมทับด้วยเสื้อคลุมยาวแขนกุด ศีรษะสวมหมวกปีกกอน ปลายขาผูกด้วยแสงจอน และสวมชุดไทรยอง	เป็นชุดของชนชั้นสูงที่ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น แสดงสถานภาพทางสังคมของตัวละคร
11. มัลตุ๊กอี		ใส่กางเกงสีขาว สวมเสื้อทอกอริสีดำ ปลายขาผูกด้วยแสงจอน	ชุดชาวบ้านธรรมดาทั่วไป แต่เพิ่มสีดำที่แสดงถึงอำนาจ เพราะบทบาทของตัวละครเป็นผู้ที่มาเปิดเผยความอับยศที่ถูกปิดบังเอาไว้
12. มียัลฮัลมี		สวมใส่เพียงเสื้อคลุมตัวนอกสีขาว และกระโปรงสีดำ	ชุดหญิงสาวชาวบ้านทั่วไป เสื้อเปิดบริเวณหน้าท้อง ทำให้ดูไม่น่ามอง แสดงถึงความไม่น่าพิศวงของตัวละคร
13. ยองกัม		สวมเสื้อคลุมยาวสีขาว และกางเกงสีขาว	ชุดชาวบ้านทั่วไป แสดงถึงสถานภาพทางสังคม สีเทาแสดงถึงความเสื่อมของพฤติกรรมตัวละคร

14. ทอลมอริจีบ		สวมเสื้อชั้นนอกสีเหลือง และใส่กระโปรงสีแดง	ชุดของหญิงสาววัยรุ่น สีสดใส แสดงถึงช่วงวัยที่ยังเด็กมาก เต็มไปด้วยความสดใส และน่าเอ็นดู
15. นัมกังโนอิน		สวมเสื้อคลุมยาวสีขาว และปลายขาผูกด้วยแสลงจอน	ชุดชาวบ้านทั่วไป แสดงสถานภาพทางสังคมของตัวละคร
16. ซาจา		เป็นชุดที่เต็มไปด้วยขนที่ทำจากผ้าสีขาวทั้งตัว	ชุดตัวละครสิงโต เปรียบกับสิงโตที่มีขนตามลำตัว น่าเกรงขาม

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

4.3 วิเคราะห์ความหมายท่าร้ายรำของระบำหน้ากากพงซาน

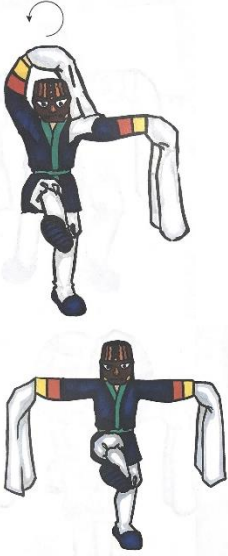
4.3.1 ท่าร้ายรำพื้นฐาน

การร้ายรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซานนั้น จะใช้มือจับแขนเสื้อที่มีความยาวถึงน่องทั้งสองข้างสะบัดไปมา หรือสะบัดแขนเสื้อเพียงข้างเดียวอย่างว่องไว พร้อมกับเตะเท้าไปมาอย่างมีชีวิตชีวา ถือได้ว่าเป็นท่าร้ายรำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของระบำหน้ากากพงซาน ซึ่งท่าร้ายรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซานสามารถแบ่งได้เป็น 8 แบบ ได้แก่ ท่าเรียก, ท่าจับคอ, ท่าเท้า(ท่ายกหัวเข้า), ท่าเดินแบบวิวดัวผู้, ท่าเดียว, ท่าซ้อน, ท่าคู่ และท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง (อิคังซุน : 2548)

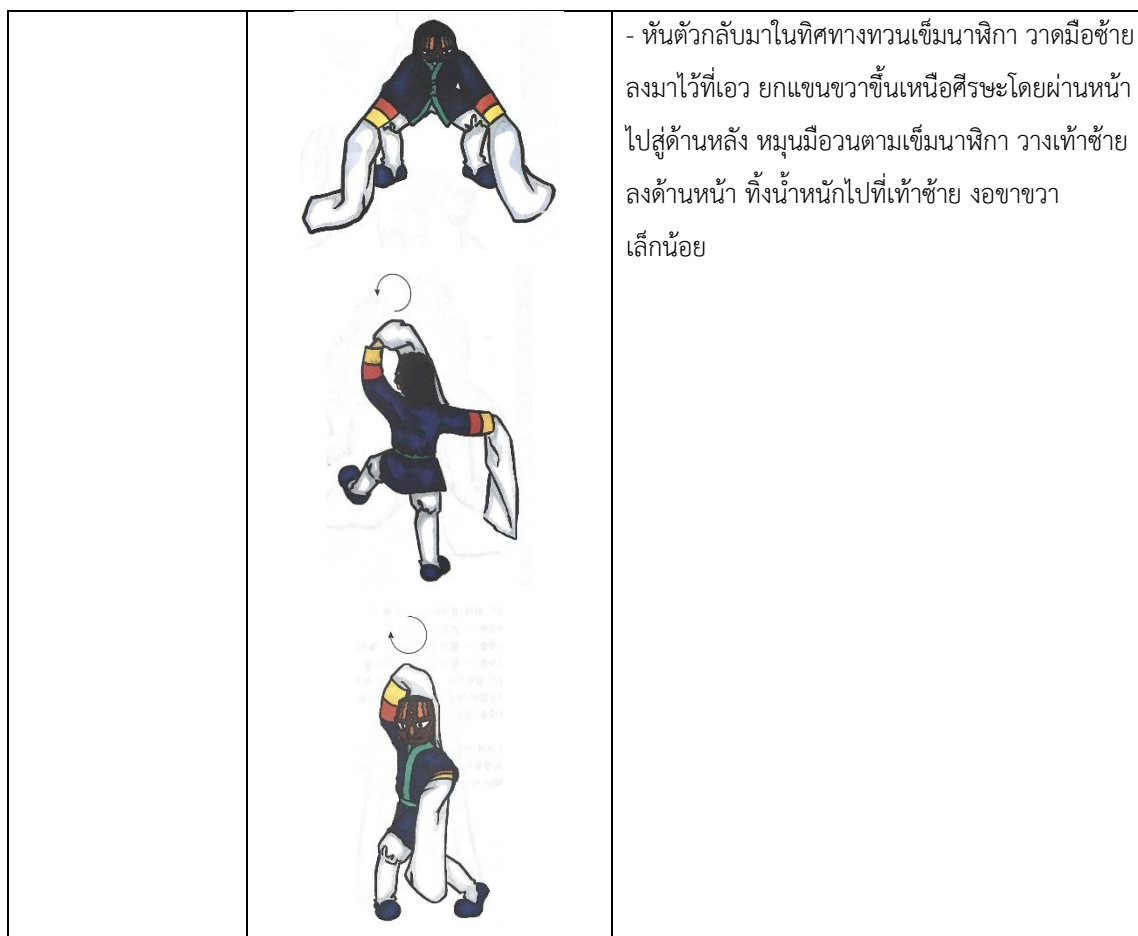
ตารางที่ 4.3 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะท่าร้ายรำพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซาน

ชื่อท่าทาง	รูปตัวอย่าง	ลักษณะท่าทาง
1. ท่าเรียก		<ul style="list-style-type: none"> - วาดมือทั้งสองขึ้นเหนือศีรษะ ตามเข็มนาฬิกา อ้าขา ออกความกว้างพอดีกับไหล่ เขย่งปลายเท้าขึ้น และหันหน้าตรง - วาดมือแกว่งไปมาเป็นรูปอินหยาง ทำขาลักษณะเหมือนกำลังขี่ม้า และหันหน้าตรง - ทำวนแบบเดิมตั้งแต่ต้นจำนวนอย่างน้อย 3 รอบ และจบที่ท่ายกมือทั้งสองข้างขึ้นเหนือศีรษะ
2. ท่าจับคอ		<ul style="list-style-type: none"> - มือทั้งสองข้างวางไว้บนไหล่ โดยมือขวาอยู่ฝั่งขวา มือซ้ายอยู่ฝั่งซ้าย ปลอยแขนเสื้อสีขาวไปด้านหลัง กางขาออก หน้ามองตรง - ก้าวขาขวาออกไปทางขวา ก้มตัวด้านบนลงไปทางขวา - ร่างกายด้านบนอยู่ในลักษณะเดิม เพียงแต่ยืดตัวและเข้าขวาขึ้นเล็กน้อย - ก้าวขาซ้ายออกไปทางซ้าย ก้มตัวด้านบนลงไปทางซ้าย - ร่างกายด้านบนอยู่ในลักษณะเดิม เพียงแต่ยืดตัวและเข้าซ้ายขึ้นเล็กน้อย

		
3.ท่าเท้า (ท่ายกหัวเข้า)		<ul style="list-style-type: none"> - มือทั้งสองข้างวางไว้บนไหล่ โดยมือขวาอยู่ฝั่งขวา มือซ้ายอยู่ฝั่งซ้าย ปล่อยแขนเสื้อสีขาวไปด้านหลัง กางขาออก หน้ามองตรง - ยกเข้าขวาขึ้น กระแทบเท้าซ้ายเบาๆ หันตัวและหน้าไปทางขวาเล็กน้อย - วางเท้าขวาไว้ที่ตำแหน่งเดิม ย่อเข้าทั้งสองข้างลงเล็กน้อย ในลักษณะซิม้า - ยกเข้าซ้ายขึ้น กระแทบเท้าขวาเบาๆ หันตัวและหน้าไปทางซ้ายเล็กน้อย - วางเท้าซ้ายไว้ที่ตำแหน่งเดิม ย่อเข้าทั้งสองข้างลงเล็กน้อย ในลักษณะซิม้า
4. ท่าเดินแบบวีตัวผู้		<ul style="list-style-type: none"> - มือทั้งสองข้างวางไว้บนไหล่ โดยมือขวาอยู่ฝั่งขวา มือซ้ายอยู่ฝั่งซ้าย ปล่อยแขนเสื้อสีขาวไปด้านหลัง กางขาออก หน้ามองตรง - ยกเท้าขวาขึ้น ให้ส้นเท้าแตะอยู่บริเวณกลางน่องของขาซ้าย หันศีรษะไปทางขวาเล็กน้อย และแอ่นก้นไปด้านซ้าย - ยกเท้าซ้ายขึ้น ให้ส้นเท้าแตะอยู่บริเวณกลางน่องของขาขวา หันศีรษะไปทางซ้ายเล็กน้อย และแอ่นก้นไปด้านขวา - ยกเท้าสลับซ้ายขวาเช่นเดิมอีกหนึ่งครั้ง

5. ท่าเดี่ยว		<ul style="list-style-type: none"> - ยืนหันหน้าตรง กางขาออก พร้อมกับกางแขนออก ให้ระนาบเดียวกับพื้น หันหน้ามองตรง - ยกแขนขวาขึ้นเหนือศีรษะโดยผ่านหน้าไปสู่ด้านหลัง และหมุนตามเข็มนาฬิกา ยกเข้าขวาขึ้นมาข้างหน้า หันร่างกายไปทางด้านขวา - วางแขนขวาให้กลับมาในลักษณะเดิม วางขาขวา ลงไปข้างหน้าเล็กน้อย โดยเบนปลายเท้าไปทางขวา หิ้งน้ำหนักลงไปที่ขาขวา - ยกแขนซ้ายขึ้นเหนือศีรษะโดยผ่านหน้าไปสู่ด้านหลัง และหมุนทวนเข็มนาฬิกา ยกเข้าซ้ายขึ้นมาข้างหน้า หันร่างกายไปทางด้านซ้าย - วางแขนซ้ายให้กลับมาในลักษณะเดิม วางขาซ้าย ลงไปข้างหน้าเล็กน้อย โดยเบนปลายเท้าไปทางซ้าย หิ้งน้ำหนักลงไปที่ขาซ้าย
6. ท่าซ้อน		<ul style="list-style-type: none"> - ยืนหันหน้าตรง กางขาออก พร้อมกับกางแขนออก ให้ระนาบเดียวกับพื้น หันหน้ามองตรง - ยกแขนขวาขึ้นเหนือศีรษะโดยผ่านหน้าไปสู่ด้านหลัง และหมุนทวนเข็มนาฬิกา ยกเข้าขวาขึ้นมาข้างหน้า หันร่างกายไปทางด้านขวา - ลำตัวและขาอยู่ในลักษณะเดิม แต่แขนหมุนกลับตามเข็มนาฬิกา - วางแขนขวากลับมาระนาบกลับพื้น แต่ขาขวายังยกอยู่ - จากนั้นวางขาขวา ลงไปข้างหน้าเล็กน้อย โดยเบนปลายเท้าไปทางขวา หิ้งน้ำหนักลงไปที่ขาขวา - ยกแขนซ้ายขึ้นเหนือศีรษะโดยผ่านหน้าไปสู่ด้านหลัง และหมุนตามเข็มนาฬิกา ยกเข้าซ้ายขึ้นมาข้างหน้า หันร่างกายไปทางด้านซ้าย

		<ul style="list-style-type: none"> - ลำตัวและขายังอยู่ในลักษณะเดิม แต่แขนหมุนกลับทวนเข็มนาฬิกา - วางแขนซ้ายกลับมาระนาบกลับพื้น ขาซ้ายยังยกอยู่ - จากนั้นวางขาซ้ายลงไปข้างหน้าเล็กน้อย โดยเบนปลายเท้าไปทางซ้าย ทิ้งน้ำหนักลงไปที่ขาซ้าย
7. ท่าคู่		<ul style="list-style-type: none"> - กางแขนออกให้ความกว้างพอดีกับไหล่ วาดแขนทั้งสองข้างขึ้น โดยผ่านหน้าอก ขึ้นเหนือศีรษะ ยกเข่าขาขึ้น หน้ามองตรง - หมุนมือขวาทวนเข็มนาฬิกา หมุนมือซ้ายตามเข็มนาฬิกา เข่าขวายังยกอยู่ในท่าเดิม - หมุนมือกลับ โดยมือขวาตามเข็มนาฬิกา มือซ้ายทวนเข็มนาฬิกา เข่าขวายังคงยกอยู่ในท่าเดิม - วาดแขนทั้งสองลงให้ระนาบกับพื้น เข่าขวายังยกอยู่ในท่าเดิม - จากนั้นวางขาขวาไปข้างหน้าเล็กน้อย โดยเบนปลายเท้าไปทางขวา ทิ้งน้ำหนักลงไปที่ขาขวา
8. ท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง		<ul style="list-style-type: none"> - ยืนตรงอย่างผ่อนคลาย แขนทั้งสองข้างแนบลำตัว - วาดแขนทั้งสองข้างไปข้างหน้า โดยให้แขนไขว้กันที่ระดับเดียวกับสะดือ ขาทั้งสองกระโดดขึ้น และก้มตัวไปข้างหน้า - เท้าทั้งสองข้างกระทบบลงพื้น ขาอยู่ในท่าขี่ม้า ตัวยังคงก้มไปข้างหน้า กางแขนที่ไขว้กันออกมาไว้ด้านข้าง - หมุนตัวทิศทางทวนเข็มนาฬิกา 180 องศา ยกแขนซ้ายขึ้นเหนือศีรษะโดยผ่านหน้าไปสู่อด้านหลัง หมุนมือซ้ายวนทวนเข็มนาฬิกา แขนขวายกขึ้นระนาบกับพื้น ยกขาซ้ายขึ้น ยึดขาไปข้างหน้า งอเข่าเล็กน้อย

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

จากการศึกษาพบว่า ท่ารำร่าพื้นฐานของระบำหน้ากากพงซาน เป็นเพียงท่ารำร่าที่กำหนดมาเป็นแบบแผน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของระบำหน้ากากพงซานเท่านั้น ไม่มีความหมายตายตัว ท่ารำร่าทั้ง 8 นี้ จะปรากฏอยู่ในบทละครตอนที่ 2 การรำร่าของพระมกจุงทั้ง 8 โดยมกจุงแต่ละคนจะสลับกันเปิดตัวตามลำดับ กล่าววลีที่ซัดเกลามาจากเพลงบัลลาด และเมื่อกล่าวจบก็จะรำร่าท่ารำร่าพื้นฐานเหล่านี้ ทั้งนี้แต่ละคนจะรำร่าท่าที่แตกต่างกัน เมื่อมกจุงคนสุดท้ายรำร่าจบ อีก 7 คนที่เหลือจะออกมารำร่าร่วมกันด้วยท่ารำร่าของตัวเองอย่างสนุกสนาน

แต่หากวิเคราะห์ท่ารำร่าโดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ พบว่าแม้ท่ารำร่าเหล่านี้ไม่ได้มีความหมายตายตัวกำหนดเอาไว้ แต่ท่ารำร่าต่าง ๆ ที่ผู้แสดงถ่ายทอดออกมาในลักษณะรูปสัญลักษณ์ (Signifier) ไม่ว่าจะเป็นการกระโดดโลดเต้นไปมา หรือเดินรำร่าไปรอบเวทีการแสดง ส่งผลให้เกิดภาพในสมองของผู้ชม

ว่า ตัวละครกระโดดโลดเต้นเพราะความสนุกสนาน และมีความสุขไปกับการใช้ชีวิต เป็นความหมาย สัญญา (Signified) ซึ่งทำร้ายรำเหล่านี้ล้วนสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้การ แสดงตอนมกจุงทั้ง 8 จึงได้รับการขนานนามว่าเป็นการแสดงที่มีพลังที่สุด

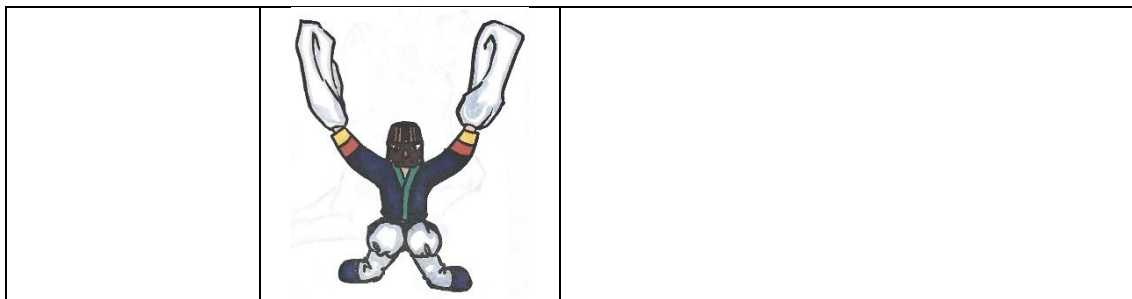
4.3.2 ทำร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น

ระบำหน้ากากพงซาน เป็นระบำที่มีการถ่ายทอดออกมาอย่างเกินจริง ไม่ว่าจะเป็หน้ากาก เสื้อผ้า รวมไปถึงการร้ายรำที่แสดงถึงบุคลิกของตัวละครแต่ละตัวได้อย่างชัดเจนอีกด้วย ซึ่งถือเป็นลักษณะ เด่นของระบำหน้ากากพงซาน และเป็นข้อได้เปรียบสำหรับผู้ชม เพราะสามารถเพลิดเพลินไปกับทำร้ายรำ ของแต่ละตัวละครได้

ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายและภาพประกอบการร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น ได้แก่ ท่ากระโดดกาง ปีกของซังจวาทั้ง 4 , ท่าเหวี่ยงมือทั้งสองข้างของซังจวาทั้ง 4 , ท่ากบของโนจิง และท่าส่ายกันของมีย์ลฮัล มีและยองกัม (อีคังซุน : 2548)

ตารางที่ 4.4 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร้ายรำท่ากระโดดกางปีก ของซังจวาทั้ง 4

ชื่อท่าทาง	รูปตัวอย่าง	ลักษณะท่าทาง
1. ท่ากระโดดกางปีก ของซังจวาทั้ง 4		<ul style="list-style-type: none"> - ยืนตรงอย่างผ่อนคลาย แขนทั้งสองข้างแนบลำตัว - วาดแขนทั้งสองข้างขึ้น โดยผ่านหน้าอก ขึ้นเหนือศีรษะ ยกเข้าขวาขึ้น หน้ามองตรง - เปลี่ยนขาขวาที่ยกอยู่ไปวางไว้บนพื้นทางขวา เข้าซ้าย ย่อลงระนาบเดียวกับพื้น มือซ้ายวางไว้บนไหล่ขวา มือขวาไขว้หลังบริเวณเอว - สะบัดมือทั้งสองข้างผ่านหน้าอก ยกขึ้นเหนือหัวให้คล้าย กับน้ำพุ วาดขาขวาที่ก้าวออกไปก่อนหน้ากลับมาตรง กลาง ทิ้งน้ำหนักไว้ตรงกลางลำตัว ทำขาลักษณะเดียวกับ ท่าขี่ม้าแต่ย่อตัวลง เข้าทั้งสองชิดกันตรงกลาง - ชันเข้าซ้ายขึ้น เปลี่ยนการทิ้งน้ำหนักตัวไปไว้ที่ขาซ้าย มือขวาวางไว้ที่ไหล่ซ้าย มือซ้ายไขว้หลังบริเวณเอว

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

ท่ากระโดดกางปีกของซังจวาทั้ง 4 เป็นท่าร้ายรำที่ซังจวาทั้ง 4 ร่ายรำพร้อมกับเดินเข้าหากันตรงกลางเวที และสลับฝั่งกัน เป็นรูปสัญลักษณ์ (Signifier) ที่ปรากฏขึ้น ส่งผลให้เกิดภาพในสมองของผู้ชมหรือความหมายสัญลักษณ์ (Signified) ที่ทำให้เข้าใจได้ว่า ซังจวาทั้ง 4 นั้น ผลัดกันบวงสรวงเทพเจ้าในแต่ละทิศ ไม่ใช่บวงสรวงเทพเจ้าทิศของตนเพียงอย่างเดียว ร่วมบวงสรวงเทพเจ้าของกันและกัน ให้ความเคารพต่อเทพเจ้าทั้ง 4 ทิศ ซึ่งท่าร้ายรำนี้ยังแสดงถึงความเชื่อเรื่องการบูชาเทพเจ้าของชาวบ้าน ว่าเทพเจ้าทุกองค์ควรบูชากราบไว้ เพื่อเป็นสิริมงคลรวมไปถึงได้รับการคุ้มครอง

ตารางที่ 4.5 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร้ายรำท่าเหวี่ยงมือทั้งสองข้าง ของซังจวาทั้ง 4

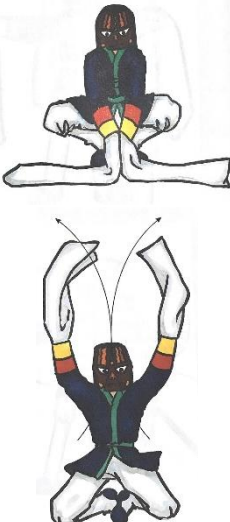
ชื่อท่าทาง	รูปตัวอย่าง	ลักษณะท่าทาง
2. ท่าเหวี่ยงมือทั้งสองข้าง ของซังจวาทั้ง 4		<ul style="list-style-type: none"> - มือซ้ายวางไว้ที่ไหล่ขวา แขนขวายกขึ้นเหนือไหล่ ไหล่ขวาเบี่ยงไปข้างหลังเล็กน้อย เท้าทั้งสองวางไว้คู่กันตรงกลางในลักษณะไขว้กันเล็กน้อย - เหวี่ยงแขนซ้ายมาด้านหน้า โดยวาดผ่านด้านบนศีรษะ ขาซ้ายก้าวไปข้างหน้าเล็กน้อย - เหวี่ยงแขนขวามาด้านหน้า โดยวาดผ่านด้านบนศีรษะ ให้แขนทั้งสองข้างมาขนานกันข้างหน้า เขยิบเท้าขวาไปชิดเท้าซ้าย - วาดแขนขวาผ่านศีรษะให้กลับไปอยู่ในตำแหน่งเดิม เขยิบเท้าขวาถอยหลังไปเล็กน้อย - วาดแขนซ้ายผ่านศีรษะให้กลับไปอยู่บนไหล่ขวา ไหล่เบี่ยงไปทางขวาเล็กน้อย เขยิบเท้าซ้ายกลับไปชิดเท้าขวา

		<ul style="list-style-type: none"> - โค้งตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย ทิ้งน้ำหนักไปที่เท้าซ้าย - กลับมายืนตัวตรง เยกหน้าขึ้นมองตรง ขาทั้งสองยึดตรง - โค้งตัวไปข้างหน้าอีกครั้ง ทิ้งน้ำหนักไปที่เท้าซ้าย - กลับมายืนตัวตรง เยกหน้าขึ้นมองตรง ขาทั้งสองยึดตรง
--	--	--

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

ท่าเหวี่ยงมือทั้งสองข้าง ของซังจวาทั้ง 4 เป็นท่าร้ายรำที่ซังจวาทั้ง 4 จะเดินเป็นวงกลม และหันหน้าเข้าหากันตรงกลาง จากนั้นซังจวาที่อยู่ตรงข้ามกัน จะเดินเข้ามาทำท่างนี้พร้อมกันตรงกลาง โดยสลับกันไปทีละคู่ ซึ่งเป็นรูปสัญลักษณ์ (Signifier) ส่งผลให้เกิดภาพในสมองของผู้ชมหรือความหมายสัญลักษณ์ (Signified) ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าท่าร้ายรำนี้เปรียบเสมือนการรวมความเป็นสิริมงคลของเทพเจ้าทั้งสี่ทิศ เข้าสู่จุดกึ่งกลาง เพื่อเพิ่มความเป็นสิริมงคลให้แก่การแสดง

ตารางที่ 4.6 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการร่ายรำท่ากบ ของโนจิง

ชื่อท่าทาง	รูปตัวอย่าง	ลักษณะท่าทาง
3. ท่ากบ ของโนจิง		<ul style="list-style-type: none"> - ยืนหันหน้าตรง กางขาออก พร้อมกับกางแขนออกให้ระนาบเดียวกับพื้น หันหน้ามองตรง - ส้นเท้าทั้งสองข้างชิดกันตรงกลาง นั่งลงให้ก้นใกล้จนเกือบจะถึงส้นเท้า เข่าทั้งสองข้างอ้าออกกว้าง รวมมือทั้งสองข้างมาไว้ข้างหน้า - เหยียดแขนทั้งสองขึ้นผ่านหน้าอก ให้อยู่เหนือศีรษะในลักษณะคล้ายน้ำพุ กระโดดให้ส้นเท้าทั้งสองขึ้นมาแตะกัน

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

ท่ากบ ของโนจิง เป็นท่าร่ายรำที่ตัวละครโนจิงจะร่ายรำเมื่อหญิงสาวที่ตนหลงรัก (โชมุ) ได้รับความรักของตน เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ตัวละครโนจิงพยายามจะมอบสร้อยคอลูกประคำ เพื่อให้โชมุตกลงปลงใจยอมมาเป็นภรรยาของตน โนจิงพยายามอยู่หลายต่อหลายครั้ง จนกระทั่งสุดท้ายโชมุก็ยอมตกลง รูปสัญลักษณ์ (Signifier) ที่ปรากฏขึ้น คือโนจิงกระโดดโลดเต้นอย่างมีความสุข ส่งผลให้เกิดภาพในสมองของผู้ชมว่า ตัวละครโนจิงดีใจและมีความสุขที่โชมุยอมตกลงมาเป็นคนรักของตน เป็นความหมายสัญลักษณ์ (Signified) ซึ่งสิ่งนี้ยิ่งตอกย้ำความจริงว่า โนจิงเป็นพระสงฆ์ที่หมดสิ้นแล้วซึ่งความน่านับถือทั้งปวง

ตารางที่ 4.7 : แสดงรูปตัวอย่างและลักษณะการรำรำท่าสายกัน ของมียัลฮัลมี และยองกัม

ชื่อท่าทาง	รูปตัวอย่าง	ลักษณะท่าทาง
4. ท่าสายกัน ของมียัลฮัลมี และยองกัม		<ul style="list-style-type: none"> - ยืนหันหน้าตรง กางขาออก พร้อมกับกางแขนออกให้ระนาบเดียวกับพื้น มือขวาถือพัด มือซ้ายถือไม้เท้า - วาดมือขวาขึ้นเป็นครึ่งวงกลม และเอามือขวาแตะหน้าผาก ขณะเดียวกันวาดมือซ้ายลงเป็นครึ่งวงกลมไขว้ข้างหลังบริเวณเอว ยกเท้าขวาขึ้นให้ส้นเท้าแตะตามุมซ้ายหันหน้าไปทางขวา - วาดมือซ้ายขึ้นเป็นครึ่งวงกลม และเอามือซ้ายแตะหน้าผาก ขณะเดียวกันวาดมือขวาลงเป็นครึ่งวงกลมไขว้ข้างหลังบริเวณเอว ยกเท้าซ้ายขึ้นให้ส้นเท้าแตะตามุมขวาหันหน้าไปทางซ้าย - วาดมือทั้งสองสลับไปมาอีกสองครั้ง เป็นอันจบท่า

ที่มา : ผู้ทำวิจัย (2562)

ท่าสายกัน ของมียัลฮัลมี และยองกัม เป็นท่ารำรำที่ตัวละครมียัลฮัลมีรำรำเลียนแบบหญิงสาววัยรุ่น เป็นรูปสัญลักษณ์ (Signifier) ที่ทำให้เกิดความหมายสัญลักษณ์ (Signified) หรือเกิดภาพในสมองของผู้ชมว่า มียัลฮัลมีสายกันเพราะคิดว่าเป็นการกระทำที่ยั่ววนชวนมองเหมือนกับหญิงสาววัยรุ่น แต่ความจริงเป็นหญิงชรา ท่ารำรำที่ออกมาจึงดูตลกขบขัน ส่วนตัวละครยองกัมนั้น ก็รำรำท่าทางเดียวกัน แต่เขารำรำท่านี้หลังจากพูดจาถากถางถึงมียัลฮัลมี จึงทำให้เกิดความหมายสัญลักษณ์ (Signified) หรือเกิดภาพในสมองของผู้ชมว่า นี่เป็นการรำรำเลียนแบบตัวละครมียัลฮัลมี เป็นการล้อเลียนความน่าตลกขบขัน ซึ่งท่ารำรำนี้เป็นท่ารำรำที่สร้างเสียงหัวเราะและสร้างความสนุกสนานให้แก่คนดูได้เป็นอย่างมาก

4.4 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน ทำให้เห็นว่าท่าร้ายรำของระบำหน้ากากพงซานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ท่าร้ายรำพื้นฐาน ประกอบด้วยท่าร้ายรำ 8 ท่า คือ ท่าเรียก , ท่าจับคอ , ท่าเท้า (ท่ายกหัวเข่า) , ท่าเดินแบบวัวตัวผู้ , ท่าเดี่ยว , ท่าซ้อน , ท่าคู่ และท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นท่าร้ายรำที่ถูกกำหนดขึ้นสำหรับระบำหน้ากากพงซานโดยเฉพาะ ถือได้ว่าเป็นท่าร้ายรำที่มีเอกลักษณ์ และไม่มี ความหมายที่ตายตัว หากแต่เมื่อวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์จะเห็นว่า ท่าร้ายรำเหล่านี้มีความหมายแฝงที่ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ผ่านการชมด้วยประสาทสัมผัส ส่งผลให้เกิดภาพในสมองของผู้ชมว่า ท่าร้ายรำเหล่านี้แสดงออกถึงความสนุกสนานและมีความสุขในการใช้ชีวิต สร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือท่าร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น ประกอบด้วย ท่ากระโดดกางปีกของซังจวาทั้ง 4 , ท่าเหยียดมือทั้งสองข้างของซังจวาทั้ง 4 , ท่ากบของโนจั้ง และท่าสายกันของมียัลฮัลลิมและยองกัม เป็นท่าร้ายรำเฉพาะของตัวละครนั้น ๆ เช่นเดียวกัน เมื่อผู้ชมดูท่าร้ายรำผ่านระบบสัมผัส จะส่งผลให้เกิดภาพในสมองที่ทำให้สามารถเข้าใจถึงบทบาท ความรู้สึก รวมถึงลักษณะของตัวละครนั้น ๆ อีกด้วย ซึ่งท่าร้ายรำเหล่านี้ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจความหมายของบทละครมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

สารนิพนธ์เรื่องศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะและรูปแบบของการแสดงระบำหน้ากากพงซาน และเพื่อศึกษาการสื่อความหมายผ่านท่าร้ายรำ ของการแสดงระบำหน้ากากพงซาน โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์ ของ Ferdinand de Saussure ในการ วิเคราะห์

จากการศึกษาสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบของการแสดงระบำหน้ากากพงซาน

จากการศึกษาพบว่า ระบำหน้ากากพงซานเป็นระบำหน้ากากที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวและยังให้ความสนุกสนาน จึงสามารถทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมไปกับการแสดงได้ เป็นละคร ที่สะท้อนให้เห็นความอัปยศของพุทธศาสนา ความไม่เป็นธรรมของเหล่าชนชั้นสูง อีกทั้งยังสะท้อนถึง ปัญหาของสามัญชนอีกด้วย แม้ในอดีตจะเคยถูกระงับการแสดง ทำให้ระบำหน้ากากพงซานหายสาบสูญ ไป แต่ก็สามารถฟื้นฟูกลับมาจนเป็นที่นิยมขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ซึ่งจุดเด่นของระบำหน้ากากพงซานคือ ลักษณะของหน้ากาก หน้ากากแต่ละตัวละครจะแตกต่างกันออกไป โดยหน้ากากแต่ละอันจะมีความหมาย โดยนัยที่แอบแฝงไว้ เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ๆ ให้ผู้ชมสามารถรับรู้ได้แม้มองเพียง หน้ากาก เครื่องแต่งกายมีทั้งเสื้อผ้าของเหล่าชนชั้นสูง และเสื้อผ้าของสามัญชนทั่วไป เนื่องจากบทละคร แต่ละตอน มีความแตกต่างกันตามเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อความหมายให้ผู้ชมได้เข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นการบูชา เทพเจ้า บัดเป่าสิ่งชั่วร้าย การร้องรำทำเพลงเพื่อสร้างความสุขให้แก่ผู้ชม และยังมีการเล่นแบบเสียดสี พระภิกษุที่ทำผิดต่อพระบัญญัติของพุทธศาสนา ชนชั้นขุนนางที่ถูกละเลยโดยชนชั้นสามัญชน รวมไปถึงสะท้อนพฤติกรรมอันเลวร้ายของเพศชายที่กระทำต่อเพศหญิงอีกด้วย

5.1.2 เพื่อศึกษาการสื่อความหมายผ่านท่าร้ายรำ ของการแสดงระบำหน้ากากพงซาน

จากการศึกษาพบว่า ท่าร้ายรำของระบำหน้ากากพงซานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ท่าร้ายรำพื้นฐาน ประกอบด้วยท่าร้ายรำ 8 ท่า คือ ท่าเรียก , ท่าจับคอ , ท่าเท้า (ท่ายกหัวเข่า) , ท่าเดิน แบบวัวตัวผู้ , ท่าเดี่ยว , ท่าซ้อน , ท่าคู่ และท่าหมุนอย่างต่อเนื่อง เป็นท่าร้ายรำที่ถูกกำหนดขึ้นสำหรับ ระบำหน้ากากพงซานโดยเฉพาะ ถือได้ว่าเป็นท่าร้ายรำที่มีเอกลักษณ์ และไม่มี ความหมายที่ตายตัว แต่ เมื่อวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์จะเห็นว่า ท่าร้ายรำเหล่านี้มีความหมายแฝงที่ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ ผ่านการชม คือการแสดงออกถึงความสนุกสนานและความสุขในการใช้ชีวิต สร้างความสนุกสนานให้กับ

ผู้ชมได้เป็นอย่างดี ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือทำร้ายรำของตัวละครที่โดดเด่น ประกอบด้วย ท่ากระโดดกางปีกของซังจวาทั้ง 4 , ท่าเหยียดมือทั้งสองข้างของซังจวาทั้ง 4 , ท่ากบของโนจัง และท่าสายกันของมียัลฮัลมีและยองกัม เป็นทำร้ายรำเฉพาะของตัวละครนั้น ๆ แสดงให้เห็นถึงบทบาท ความรู้สึก รวมไปถึงลักษณะของตัวละครอีกด้วย ซึ่งทำร้ายรำเหล่านี้ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจความหมายของบทละครมากยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.2.1 จากการศึกษาการสื่อความหมายผ่านทำร้ายรำ ของระบำหน้ากากพงซาน พบว่าทำร้ายรำของระบำหน้ากากพงซานมีความหมายโดยนัยแฝงไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดา วารีแสงทิพย์ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายด้วยท่าเต้นประกอบเพลงจากรายการโทรทัศน์ กล่าวไว้ว่าท่าเต้นประกอบเพลงนั้น ช่อนความหมายแฝงที่ตัวเพลงต้องการสื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ไว้ในท่าเต้น เพื่อช่วยอธิบายหรือขยายใจความสำคัญให้ผู้ชมเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างสีสันและความสนุกสนานให้กับผู้ชมด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความหมายทำร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน พบว่าระบำหน้ากากของประเทศเกาหลียังมีอีกหลายชนิด เช่น ระบำหน้ากากอินยูล ระบำหน้ากากคังนิง ชันแดโนรี เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาความหมายจากทำร้ายรำของระบำหน้ากากชนิดอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบความหมายจากทำร้ายรำของแต่ละชนิดเพื่อหาความหมายร่วม หรือประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจต่อไป

5.4 ข้อจำกัดทางการศึกษา

ในการหาข้อมูลระบำหน้ากากพงซาน ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่ในอดีตจะแสดงเฉพาะในวัง ทำให้ผู้มีความรู้เกี่ยวกับระบำหน้ากากพงซานเป็นเพียงผู้ที่อยู่ในวังเท่านั้น แม้อาจมาจะถูกนำมาแสดงให้ประชาชนทั่วไปได้รับชม แต่เมื่อเกิดการรุกรานจากญี่ปุ่น มีการทำลายวัฒนธรรมทุกอย่างที่เป็นของเกาหลี ข้อมูลที่เหลืออยู่จึงมีน้อย อีกทั้งผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบำหน้ากากพงซานยังมีจำนวนน้อย ทำให้เกิดข้อจำกัดทางภาษาในการสืบค้นข้อมูล ต้องใช้ภาษาเกาหลีในการสืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูล

บรรณานุกรม

สื่อสิ่งพิมพ์

ภาษาไทย

กาญจนา หงส์ทอง. (2548). *กิน เที้ยว เปรี๊ยะเกาหลี*. กรุงเทพฯ : สุตส์ปดาร์.

ดาวดี เพชรบรม. (2550). *การแสดงระบำและละครหน้าฉากจากความเชื่อทางจิตวิญญาณสู่การแสดงสะท้อนสังคม*. สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาอังกฤษ

Cho Dong-il. (2548). *Korean Mask Dance*. Seoul : Ehwa Womans University Press.

Jeon Kyung-wook. (2548). *Korean Mask Dance Dramas*. Gyeonggi-do : Paju Bookcity.

ภาษาเกาหลี

이강순. (2551). *봉산탈춤*. 인천 : 경인교육대학교.

สื่อออนไลน์

ภาษาไทย

เถกิง พัฒโนภาษ. (ม.ป.ป.). *ลัทธิศาสตร์กับภาพแทนความ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.arch.chula.ac.th/ejournal/files/article/qyYaZ1mab3Sun103124.pdf>

ปิติ มณีเนตร.(2556). *การศึกษาสัญญาวิทยา งานออกแบบ เขตวังบูรพาภิรมย์ เกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อสร้างคุณค่าแก่มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2561 จาก

http://www.eresearch.ssru.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/193/ird_132_56.pdf?sequence=1

จิตา วารีแสงทิพย์. (2560). *การสื่อความหมายด้วยท่าเต้นประกอบเพลงจากรายการโทรทัศน์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2561 จาก

<http://www.commartsreview.siam.edu/2017/images/review/year10-vol10/year10-vol10-03.pdf>

ภาษาอังกฤษ

Antiquealive. (2559). *Korean Mask*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 จาก

http://www.antiquealive.com/Blogs/Korean_Mask.html

Korea.net. (2557). *Masks & the Mask Dance*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2561 จาก

<http://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId=121717>

Mariamargaret. (2554). *탈춤 TALCHUM*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 จาก

<HTTP://WWW.KIMCHICREW.COM/TALCHUM/>

คิมจนวนยอ. (2558). *봉산 탈춤의 미학적 고찰*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 จาก

<http://dspace.ewha.ac.kr/handle/2015.oak/202408>

คิมมินจู. (2561). *For and By Commoners: Bongsan Talchum – Korean Traditional Mask Dance*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 จาก

<http://cducomb.colgate.domains/globaltheater/asia/for-and-by-commoners-bongsan-talchum-korean-traditional-mask-dance/>

ซิมฮยอนซอล. (2552). *Bongsan Mask Dance*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2561 จาก

http://www.koreatimes.co.kr/www/news/culture/2013/08/153_46700.html

ภาษาเกาหลี

คิมจนวนยอ. (2558). *봉산 탈춤의 미학적 고찰*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2561 จาก

<http://dspace.ewha.ac.kr/handle/2015.oak/202408>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายธนาร โกมลสิงห์
วัน เดือน ปี เกิด	9 ตุลาคม 2539
สถานที่เกิด	นครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1/19 ถนนนาสร้างนาขุม ตำบลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
ประวัติการศึกษา	
2558 – ปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา ภาษาลือกภาษาเกาหลี
2553 – 2558	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม สายศิลป์ – ภาษาอังกฤษ

แบบโอนลิขสิทธิ์ภาคนิพนธ์

สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้าพเจ้า นายธนาร गोมลสิงห์

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาเลือกภาษาเกาหลี

สารนิพนธ์ ศึกษาความหมายท่าร้ายรำระบำหน้ากากพงซาน

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทร ทิธาบุรินทร์

ที่อยู่ติดต่อได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา 1/19 ถนนนาสร้างนาชุม ตำบลนครปฐม
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 0972530077

ลิขสิทธิ์ของสารนิพนธ์อันเป็นผลจากการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต ข้าพเจ้ายินดีโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 วรรค 2 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยกำหนดตลอดอายุคุ้มครองสิทธิ์

ลงนามผู้โอน.....

(นายธนาร गोมลสิงห์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงนามผู้รับโอน.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....